



**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Disputatio I. De superstitione, eiusque speciebus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)



TRACTATUS XVII.
DE VITIIS OPPOSITIS
RELIGIONI.

PROOEMIUM.

VARIA sunt vitia Religioni opposita, ut constat ex D. Thom. 2. 2. à *quæst.* 90. specialiter 92. in *princ.* Alia opponuntur Religioni per excessum: Alia per defectum. Cum enim virtus moralis medium respiciat, ab eo per extrema excessus, vel defectus recedi potest: quomocunque recessus contingat est vitium: quia medium, in quo virtus consistit, non attingit. Exempla desumi possent ex Liberalitate, Temperantia, aliisque virtutibus moralibus medium respicientibus, quibus tam per excessum, quàm per defectum aduersari potes. Liberalitati namque aduersaris per excessum, si prodigus sis, per defectum, si auarus: & sic de aliis: sic in materia Religionis opponi dicuntur per excessum ea, quibus creaturæ cultu debito Deo coluntur, vel Deus modo indebito colitur. Non quia in cultu Dei, si verus cultus est, possit esse excessus, cum Deus maior sit omni laude: sed quia in mediis assumptis ad illum colendum excedere potes: ed quod assumes media ad illum honorandum, quæ honoratiua non sunt, sed potius diuinæ Maiestatis despectiua. Per defectum autem Religionis opponuntur ea, quæ denegant Deo debitum cultum, ipsumque despiciunt. Vicia per excessum sunt Superstitio, Idololatria, Diuinatio, variæque obseruantia. Vicia per defectum enumerantur, Tentatio Dei, Blasphemia, Sacrilegium, Simonia, Periurium & Infidelitas in promissis implendis. De Periurio, & Infidelitate, cum de Voto, & Iuramento sermo fuit institutus, egimus. Quocirca in præsentis de aliis vitiis agendum erit. Triplici disputatione tractatum absoluemus. Prima erit de Superstitione, eiusque specialibus vitiis Religionis oppositis per excessum. Secunda de Tentatione Dei, Blasphemia, & Sacrilegio. Tertia de Simonia.

DISPVATIO I.

De Superstitione, eiusque
speciebus.

PUNCTVM I.

Vnde superstitio dicatur, quid sit, quotplex, & quam graue peccatum.

SVMMARIVM.

1. Vnde deriuetur superstitio.
2. Eius definitio expenditur.
3. Falsus cultus dupliciter contingit.
4. Versari potest circa Deum, & circa creaturas.
5. Superstitio per se graue est peccatum, aliquando contingere potest esse veniale.
6. An ieiunare die dominica sit peccatum.
7. Quid cum vnus in honorem alicuius sancti ieiunare, cuius vigilia incidit in dominica?

1. **V**Artic procedunt doctores in explicanda origine huius vocis. Nam Cicero *lib. 2. de natura Deorum*, dixit deriuari ex illo facto, quo aliqui totos dies precantes, & im-

molantes intendebant consequi ut sibi liberi superstites essent. Hi ergo ratione huius finis per nimium cultum procurati, supersticiosi vocabantur Lucretius (provi refert *Isidor. lib. 8. Etymol. r. 3.*) superstitionem inde dictam putat, quod sit superstantium rerum, hoc est cælestium, & diuinarum, quæ supra nos stant inanis, & vanus timor. Erat enim Lucretius Epicureus nullam in Deo providentiam agnosens rerum humanarum, eaque de causa putabat vanum, & inane esse illum timere. Alij verò, ut Lactant. *lib. 4. diuinar. institut. cap. 28.* Supersticiosos dictos existimant: eo quod superstitem mortuorum memoriam colerent, vel quia parentibus suis superstites imagines eorum domi, tanquam eos venerantur. Item Seruius dicit superstitionem à superstite dictam esse, quæ animalium propterea est, quæ multis per ætatem superstites sunt, & quæ rebus inanibus addictæ, dum volunt videri nimis religiose, superstiosæ fiunt, & ita delirant. Tandem *Isidor. supra dicto loco* affirmat superstitionem à super staturo, vel superstitato deriuari, quia est superflua, vanaque obsecrantia super statuta, seu instituta maiorum. Et hoc videtur esse veritati conformius.

2. Sed vndeuncque hæc vox deriuata sit, supersticio idem est, ac indebitus cultus, seu vana religio: sic omnes Catholici cum D. Thom. 2. 2. q. 92. *art. 1.* Hic vanum cultus alius est falsus, & alius superfluus, cum enim Deus in spiritu, & veritate adorari debeat, iuxta illud *Ioann. 4. In spiritu, & veritate oportet adorare*: efficitur cultum virtuti oppositum falsum dici, oppositum spiritui vanum, & superfluum: superfluus est qui ex se nihil falsum significat: At Dei honoratiuus non est, eo quod per se spectatus neq; ad excitandum spiritum, neque ad Dei gloriam ordinatur, ut si in officio diuino aliqua vana misceas, si orationes fundas tor candelis talis coloris appositis, & non aliter, si in Missa, officioque diuino aliquas ceremonias

ceremonias præter Ecclesiæ morem misceas: vt bis Alleluia vbi vnum, vel nullum est dicendum Gloria & Credo, vbi omittendum est. Hæc enim media assumpta ad honorandum Deum non illum honorant, sed dehonstant; sed quia per se nihil falsum significant; ea de causa cultus, qui illis deferunt Deo, superfluous dicitur, non falsus. Dices significant Deum coli illis actibus, quod est falsum, & blasphemum. Ergo nullus est cultus superfluous, qui non sit etiam falsus. Respondeo significare ex intentione operantis non ex se, ex se enim potius dicunt Deum in his vanis actibus colendum esse. Secundo Dices: si Deus illis mediis vanis non colitur, sed dehonstat. Ergo cultus ei per illa exhibitus non solum superfluous, sed falsus, & mendax est. Respondet esse falsum quoad cultum formalem, non quoad materiale. id est cultum illis exhibitum carere veritate cultus, non tamen aliam in se falsitatem continere.

3. E contra cultus falsus ille dicitur, qui hanc falsitatem formalem cultus præstat aliquid falsum significando, quod dupliciter contingit vel ex parte colentis, vel ex parte medi, quod assumitur in cultum. Ex parte colentis contingit falsitas, si fingat se colere Deum nomine Christi, & Ecclesiæ; cum tamen Christus, & Ecclesia hanc illi facultatem non tribuant: quod solum in cultu publico, & qui nomine Ecclesiæ fit, evenire potest, vt rectè probat Suarez. tom. 1. de relig. lib. 2. de superst. cap. 2. à num. 15. & segg. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 37. num. 7. Solum enim ille cultus, ad quem præstandum habet Ecclesia ministros designatos usurpari potest à non designato, & tunc talis usurpatio est falsitas ex parte colentis; quia fingit se nomine Ecclesiæ Deum colere, cum tamen Ecclesia illi cultum non commiserit. Sic qui se fingeret sacerdotem, & attentaret missam dicere, committeret falsitatem ex parte colentis. Et idem credo de vero Sacerdote deposito; quia est quoad substantiam sacrificium nomine Christi offerat, at non quoad circumstantiam temporis, cum illo tempore, quo præclusus est, nollet Ecclesia, neque Christus, vt nomine suo offerat. Falsitas ex parte medi in cultum assumpti contingit, si medium assumas ad Deum colendum, quod falsum significet. Exemplum est, si modo offeras vitulum in sacrificium; denotas enim sacrificium Eucharistiæ non esse vitulum, omnia sacrificia antiqua absorbens. Item si in Sacramentis ministrandis, mutares formam, aut materiam, quia tunc falso significares Sacramentum conficere, cum tamen Sacramentum non sit. Idem iuris est, si falsis miraculis, aut testimoniis veritatem nostræ fidei confirmares. Non enim his mendaciis veritas indiget.

4. Rursus falsus cultus potest directè versari circa Deum, & circa creaturas. Circa Deum versatur, quoties Deus falsum significantibus colitur, vel vt melius dicam dehonstat, vt ex exemplis allatis constat. Circa creaturas falsus cultus versatur, si cultum debitum Deo attribuas creaturis. Et hoc tripliciter contingere potest. Primo. Si illis attribuas honorem recognoscens in eis diuinum quid esse, qui cultus, seu superstitio vocatur Idololatria: ad quam speciem reducitur, qui falsis aliquis honorem veris debitam tribueret, & qui hominibus perditis honorem, & cultum, qui sanctis debetur, præstaret. Secundo, Contingit falsitas in creaturarum cultu, si honorem tribuas, vt ab eis cognitionem rerum occultarum obtineas, & hæc superstitio vocatur diuinitio. Tertio, si tibi auxilium, & suorem præstent, & hæc appellatur vana obseruantia: sic D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. quæst. 92. & 93.

5. Quoad vltimum verò quam graue peccatum sit superstitio, breuiter respondet, per se peccatum esse mortale superstitio nem falsam vel ex parte colentis, vel ex parte rei significatæ. Ex parte colentis, quia est usurpatio legationis in materia grauissima. Ex parte rei significatæ, quia factio ipso se infidelem profiteretur: sic Nauarr. cap. 11. n. 24. Caietan. 2. 2. q. 93. art. 1. & in sum. verbo superstitio. cap. 1. Valent. tom. 2. disp. 6. q. 10. part. 2. vers. si autem quaratur. Lessius lib. 2. c. 43. dub. 1. n. 4. Sanch. lib. 2. cap. 37. n. 4. Suarez tom. 1. de Religion. lib. 2. de superst. cap. 2. n. 18. Bonac. disp. 3. de primo decal. præcept. q. 5. p. 1. num. 2.

Secundo respondeo superstitionem vanam, & superfluum aliquando esse mortale, aliquando veniale: Sic Bonac. numero 4. Lessius numer. 5. Suarez num. 11. Nauarr. numero 24. Valent. part. 2. sine. Sanch. num. 10. Quando autem mortale, vel veniale sit ex materia grauitate pensandum: si enim recitans officium diuinum loco alicuius antiphonæ, vel psalmi vana aliqua verba misceres, sine dubio grauitè peccares: tum quia grauem Deo irretentiam interrogas, quem intendis vanis rebus cultu publico colere, & honorare. Tum ipsi cultui publico, quem deturpas. Idem iuris est, si turpia aliqua misceres, tamen vt partem diuini officij non immisceas. At si solum aliqua indifferentia immisceas, & non in tanta quantitate, vt ordo diuini officij grauitè perturbaretur, neque vt illius partem, peccatum solum erit veniale. Qua ratione à graui culpa excusantur addentes aliquas ceremonias, & orationes in Missa,

& officio diuino, recitantes, & orantes hac positione corporis, his gestibus, & figuris, &c. Sic supradicti Doctores.

6. Ex his inferitur decilio illius quaestiois, an sit peccatum mortale ieiunare die dominica? Et quidem si in contemptum Resurrectionis Christi Domini, quasi verè à mortuis non resurrexisset ieiunares, qualiter Manichæi ieiunabant debium non est te grauissimè peccaturum; quia factum ipso ieiunium profiteris, & in huius hæresis exterminationem Ecclesia ieiunium dominicale prohibuit: cap. si quis presbyter 30. dist. cap. sacerdos 16. q. 6. & cap. ne quis ieiunet de consecrat. dist. 3. Idem iuris est, si ex fine improbandi hoc Ecclesiæ præceptum ieiunare; quia iustissimam legem improbare blasphemum est. At si seculis quolibet malo sine ob fine bonum, & honestum, qualis est, vt facis facias pro peccatis commissis, vel vt magis dispositus sis ad Deum laudandum ieiunet, culpa mortalis non erit. Quia lex illa prohibens ieiunium dominicale videtur cessasse, quia cessauit hæresis Manichæorum, ad quam exterminandum fuit ieiunium prohibitum. Neque apparet ex quo alio capite illicitum esse possit. An verò sit peccatum veniale; credo esse, si solo die dominico ieiunares; quia tunc vixis superfluous, & singulari cultu præter Ecclesiæ morem; cum enim aliis diebus tibi concessum sit ieiunare, & die dominica interdicitur, hunc ordinem inuerrere nulla rationabili causa vigente, ad minus peccatum veniale censendum est. Tom. Sanchez lib. 2. in decal. cap. 37. n. 13. 14. & 15.

7. Secundo infero, si in honorem alicuius Sancti eius festum ieiunare voveas, & festum incidat in die dominica, non fore te superstitiosum, si die dominica ieiunet: quia tunc dominica dies per accidens ad ieiunium habetur, ieiunium autem ieiunare, & die dominica obligatus; quia est de materia licita, neque impeditur maioris boni propter tamen propria autoritate in diem antecedentem, vel sequentem commutare; quia videtur gratius Deo ob ritum vniuersalis Ecclesiæ die dominica non ieiunantis, ieiunium in alium diem transferri: Sic Sanch. suprad. numero 18.

P V N C T V M I I.

Quid sit Idololatria, & quale peccatum.

S V M M A R I V M.

- 1. Definitur idololatria.
- 2. Est maximum peccatum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur.
- 3. Si contingit cum hæresi poena hæretici incurrit, secus si absque hæresi.

1. Idololatria prima, & præcipua species superstitiois est idolorum cultus, quo idola nullam diuinitatem habentia pro veris Dijs honorantur. Generaliter autem quilibet honor diuinus creaturæ attribuitur idololatria est. Dupliciter autem hunc cultum creaturis tribuere potes. Primo credendo in creatura diuinitatem resideret, ob quam diuino honore digna sit, & tunc est idololatria hæreticalis, seu mixta hæresi. Secundo, cognoscendo nullam in creatura inesse diuinitatem, vis tamen ob aliquem specialem respectum honorem Deo debitum illi tribuere. Quomodocumque autem contingat idololatria, siue cum hæresi, siue absque illa, grauissimum est peccatum, & Deo maxime iniuriosum: siquidem eius honorem usurpas, & alteri tribuis: tacite enim vis eius diuinitatem tollere, & creaturæ conferre, quod est summa blasphemia, neque hoc peccatum excusari potest vilo metu, & timores quia est res intrinsecè mala: & in his omnes conueniunt, Sanch. lib. 2. in decal. cap. 37. n. 21. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 11. part. 2. vers. et diuiner, & p. 3. vers. neque obstat.

2. An autem sit maximum peccatum? Breuiter respondeo esse maximum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur. At est inferius vitium, quæ Theologicis virtutibus aduertuntur: sic Suarez lib. 2. de superst. cap. 6. num. 15. Notanter dixi idololatriam esse cultum, quo honorem Deo debitum creaturæ exhibes, quia posita exhibitione quantum in te est, concilias creaturæ exultationem Deo debitam: siquidem multa a ia vni conciliatur hæc æstimatio, quam illius cultus exterioris exhibitione. Quocirca non video, quomodo sine voluntate attribuidi creaturæ honorem debitum Deo, idololatria esse possit; tamen si possit esse sine voluntate, vt de facto creatura consequatur illo cultu æstimationem Deo debitam, qualem solent habere Catholici, qui metu mortis signa adorationis idolis exhibent non ex affectu honorandi idolum, & conciliandi ei diuinam æstimationem sed ex affectu fugiendi mortem imminentem, si illa adorationis signa non exhibent: vt latius expendit Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. de superst. toto cap. 4.

3. Quando idololatria contingit cum hæresi, poena hæretici incurrit, si absque hæresi nullam ipso iure contrahit:

DE
CASTRO
PALATI
TOM.
II II
CLY

at venis puniendus arbitrio iudicis pro qualitate criminis, ut laudis diximus, cum de penis hæreticorum, & illorum, qui de hæresi suspecti sunt, sermone fecimus.

PUNCTUM III.

Quid sit diuinatio, quod duplex, & quale peccatum.

SUMMARIUM.

1. Dæmon futura contingentia pendencia à libera voluntate certè cognoscere non potest.
2. Futura à causa naturali necessario proueniencia bene cognoscere potest.
3. Variis modis homines instruant, & occulta docent dæmones.
4. Expenditur definitio diuinationis.
5. Duplex est diuinatio, & vtraque grauissimum peccatum.
6. Quod intelligitur, cum serò medijs illis vanis vteris, quid si ioci causa, ut experiaris, quid casu accidat, raro à mortali excusatur, sed plures contra sentiant.
7. Obseruare somnia, auguria, &c. non ut certa, sed ut contingentia non videtur mortale vna, vel altera vice, secus si frequenter.
8. Non videtur graue peccatum, si cum alio pactum in eas, ut præmoriens superstiti appareat, Deo id concedente, monitorius de sua salute, raro tamen à culpa veniali excusatur.
9. Inuocatio dæmonis tam expressa quam tacita multiplex est pro multiplicitate rerum, quæ ad diuinationem assumuntur.
10. Tacita, & expressa inuocatio non videtur specie differre.
11. At in confessione declarare debes, quomodo diuinaueris.
12. Omnis diuinatio siue tacita, siue expressa ad superstitionem pertinet.
13. Superstitio procedens ex pacto expresso cum dæmone plures malitias habet.

1. **P**ræmittendum est dæmonem futura contingentia à libera voluntate pendencia certè cognoscere non posse, iuxta illud I. c. 41. *Annunciate nobis, quæ futura sunt, & dicemus, quod Dñs estis vos.* Item neque certè cognoscunt cogitationes, & affectiones hominum internas in voluntate residentibus, iuxta illud 2. Paralip. 6. *Tu solum nosti corda hominum.* Verum est hæc certè non cognoscant, probabilissimè tamen ea coniectant. Tum quia causas naturales omnes, & vim earum perfectissimè norunt. Tum quia norunt hominum affectiones, & naturales eorum inclinationes. Tum quia maxima experientia pollent, & memoria retinet quid ex quo communiatur sequatur. Tum quia sagacissimi sunt, & Deo permittente hominum phantasmata variis viis perturbant.

2. Secundo præmitto futura, quæ à causa naturali necessario proueniunt: optimè dæmones prædicere possunt, quia eorum cognitio non excedit eorum naturam. Idem est de cogitatione presentium, quæ in actum externum prodierunt. Quapropter sciunt secreta consilia, furta, aliaque occulta peccata à voluntate pendencia.

3. Tertio præmitto variis modis dæmones instruere homines posse, & occulta docere. Primò obediendo sensibus vera corpora aliunde asportata, vel à se fabricata, vel saltem obediendo similitudines corporum medijs, quibus responsum reddidit, & homines instruit. Secundo formando in aère aliquam vocem, quæ solum à diuinatore audiat. Tertio imitando phantasmata, sensus exteriores, & his similia: cum enim dæmon æmulator sit diuinæ excellentiæ, & omnes modos, quibus Deus suos seruos instruit, vltimate conatur, ut hæc ratione excellentiam diuinam atroget, & ostendet, & in iis omnes Doctores referendi conueniunt.

4. Diuinatio in presenti est futurorum contingentium prædictio modo indebito: Sic D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 1. Azor. 1. *institute moral. lib. 9. cap. 12. q. Va. en. disp. 7. q. 12. p. 1.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. n. 1.* Suar. 1. *de Relig. lib. 2. de superstit. c. 7. n. 1.* & 2. *Lessius lib. 2. de iustit. c. 3. dub. 5. à n. 21.* Notanter dixi, futurorum contingentium, quia in ipsorum prædictioe specialiter diuinatio consistit, tamen ad prædictioem cuiuscumque oculi, quod nulla humana vi cognosci potest, extendatur. Dixi indebitis modis; quia debito modo scilicet ex diuina reuelatione futura prædicere non est diuinatio, sed propheta. Debet ergo prædictio à diuina prouidentia minime ordinatis comparari. Hæc autem alia esse non possunt, præter aurium, dæmoniorumque instructionem. Nam excluso Deo, & sanctis Angelis non est alius qui occultorum notitiam, & quæ vi naturæ non possunt cognosci, præstare possit. Ergo si ad aliquam à Deo: cuiusque Angelis, notitiam occultorum, procuras, conueniens à dæmone procurare.

5. Dupliciter hæc prædictioem procurare putes, & iuxta illam duplex est diuinatio alia quæ fit inuocatione expressa dæmonis, & hæc verbis, & factis fieri potest. Verbis, si verbis expressis cum inuocet; factis, si facta vsurpes, quibus sic dæmonem respondere. Alia diuinatio, qua procuras occultorum prædictioem tacita dæmonis inuocatione, & hæc contingit, cum vana verba, & facta vsurpes ad illius prædictiois consecutionem. Dicuntur autem vana; quia ex se non valent notitiam illorum effectum præstare: eo quod cum effectibus nullam habeant connexionem: si igitur hæc vsurpes ad aliquos effectus cognoscendos, videtis sanè velle à dæmone notitiam habere: cum enim, vanis verbis, & factis nullus alius nisi dæmon moueri possit ad prædictioem illam concedendam; quia non sunt media apta, quibus Deus, bonisque Angelos moueatur, neque eius bonitate decent, conuincere sanè illa vsurpans velle à dæmone prædictioem illam obtinere, cui hæc vana, & facta complacent. Neque valet dicere te nolle à dæmone edoceri; & cum illo pactum inire, si factum vsurpas, cui nullus alius, nisi dæmon tuus immiscet. Nam facta ipso opem dæmonis imploras, quantumuis verbis contrarium dicas; ut bene dicit Lessius *lib. 2. cap. 43. dub. 8. num. 52.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. num. 4.* Suar. *lib. 2. de superstit. cap. 9. num. 13.* & segg. Bonac. *disp. 3. de primo decal. præcept. quæst. 5. punct. 3. num. 6.* Vnde hæc inuocatio siue expressa, siue tacita grauissimum peccatum est, neque leuitatem materiæ admittit, eius autem malitia in eo sita est, quia hæc expressa, vel tacita inuocatione vis amicitiam cum iniquissimo inire, cuiusque discipulum esse, quod est quoddam genus prodicionis, & apostasiæ. Sic Caietan. 2. 2. q. 95. art. 2. Suar. *lib. 2. de superstit. c. 7. n. 10.* & c. 9. n. 13. & 16. Sanch. *lib. 2. cap. 38. num. 4.* & 5. Lessius *lib. 2. cap. 43. dub. 5. n. 27.*

6. Aduerto tamen supradicta procedere, cum serò medijs illis vanis vteris ad prædictioem occultorum habendam: nam si illis medijs vtrius ioci causa ut experiaris quid casu accidat, quidve tale signum designet, credens totum esse futile, & inane, communiter Doctores existimant neque esse superstitionem, neque excedere culpam venialem. Sic. Valent. 2. 2. *disp. 6. quæst. 12. p. 4.* Deltius *lib. 5. disquisit. mag. cap. 2. quæst. 4.* Sanchez alios referens *lib. 2. cap. 38. num. 20.* Bonacina *disp. 3. de primo decal. præcept. quæst. 5. p. 3. n. 17.* Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 9. n. 1.* & alij apud ipsos. At credo raro à mortali hunc vsum excusari; quia compertum tibi est illa media improprietate esse ad significandum occultos effectus. Ergo cum tentas videre quid ex illis accidat, quidve significant, tantas experiri, an de facto se dæmō illis immisceat, & consequenter tentas cum dæmone Societatem habere, quod etiam ex ioco videtur graue peccatum.

7. Existimarem autem regulariter solum esse veniale peccatum obseruare vana, vel altera vice, somnia, auguria, aruspicia; sortes, & similia, non ut certa signa futuri euentus, sed ut contingentia; quia certam fidem iis superstitionibus non præstans, non videris perfectè superstitiosus; tamen in periculo verseris. Dixi obseruare somnia, auguria vna, vel altera vice: si enim communiter hæc obseruare, & iuxta illas actiones dirigere, non dubito te grauius peccaturum, quantumuis dicas illis fidem non habere; quia factis illis denotas credere aliis non ita efficaciter ad illarum normam actiones componetes. Sic Caietan. *in sum. verbo somniorum obseruatio.* Nauar. *sum. cap. 11. n. 33.* & 37. Azor. *lib. 9. cap. 17. fine.* Sanch. *lib. 2. in decal. c. 38. n. 21.* & 22. Suar. *lib. 2. de superstit. c. 13. n. 25.* Bonac. *disp. 3. de primo decal. præcepto. q. 5. p. 3. n. 18.*

Ex quo fit à fortiori te non peccaturum, si abstineas ab aliqua actione non præcepta ob somnium, vel casum aliquem contingentem, quoties dubius es, an somnium, vel casus ille contingens fuerit à diuina prouidentia in signum futuri euentus ordinata; quia tunc videris prudenter operari. At debes fundamentum huius dubitationis habere non futile, & inane, sed firmum: alias saltem venialiter peccabis, sic Suar. *c. 10. n. 6.* Sanch. *lib. 2. cap. 38. n. 21. fine.*

8. Fit secundo te non peccare grauius, si cum alio pactum in eas, ut præmoriens superstiti appareat (Deo id concedente) monitorius de sua salute, quia nihil intendis ope dæmonis cognoscere. At raro à culpa veniali tale pactum excusabitur. Tum ob curiositatem vanam, tum ob periculum deceptionis, quod sæpè in his apparitionibus solet contingere. Quare iure optimo hos curiosos reprehendit. Martin. Deltio *lib. 2. disquisit. mag. q. 26. sect. 7.* Bonac. *disp. 3. de primo decal. præcepto. q. 5. p. 3. in fine.* Sanch. *cap. 48. n. 25.*

9. Rursum inuocatio dæmonis tam expressa, quam tacita multiplex est pro multiplicitate rerum, quæ ad diuinationem assumuntur, de quibus latè Deltius *lib. 4. disquisit. mag. cap. 2. q. 6.* & 7. Breuiter tamen eas enumerant Sanchez *n. 2. b.* Lessius *num. 25.* Suar. *cap. 8. in princ. & cap. 9. num. 5.* Azor. *cap. 12. & segg.* sed quia in specie morali non differunt, superuacaneum duxi ea nominare. Non enim differunt in genere moris diuinae per aquam, per ignem, per aëra, per somnia, per sortes, tamen in genere entis decet differentia: sicuti futurum au-

Restat ergo, vt ea possis cognoscere auxilio Dei, vel ope demonis. Deus autem, vt supra dictum est non se immiscet his vanis, futilibus, falsisque regulis Astrologiae. Ergo ope demonis ea cognoscis. Non quia ipse demon ex altiorum aspectu colligit quid homo libere facturus sit, hoc enim est impossibile: sed quia ipse demon, vt artem suam commodet, & discipulos ad se pertrahat in malumque consumet sub regulis Astrologiae futura praedicat, quae tamen ipse, vt sic praedicta succedant, manum apponit. Quare illis regulis viens ac oculata cognoscenda tacite saltem demonis auxilium inuocat.

5. Quocirca solum est difficultas; an liceat ex astris hos futuros euentus, & occulta facta praedicere non certo, sed probabiliter tantum. Affirmant Caetan. 2. 2. q. 95. art. 5. paulo post prius prius, *vers. in articulo eodem*, & in fine. Valen. *diff. 6. q. 12. p. 3. vers. am vero*, Martin. Delrio *lib. 4. diuinit. mag. cap. 3. q. 1. concl. 2. Toler. lib. 4. sum. c. 15. n. 6.* Et moueri possunt; qui naturaliter vniuersique suam naturalem propensionem, & inclinationem sequitur, sed ad hanc inclinationem alia non leuiter conducunt, Ergo ex illis saltem probabiliter vniuersique facta enunciat possunt.

Dicendum ergo est: ex solis astris haec praenunciare absolute, tamen non certo praenunciatur, est superstitio; quia ex astris humana industria deduci non potest cognitio probabilis horum euentuum. Tum quia non possunt omnia astra concurrentia cognosci, & quae cognoscuntur, imperfectissime cognoscuntur. Tum quia astra non sunt caulae immediatae liberorum effectuum, sed ad summum naturalium inclinationum. Tum quia ab astris causis subleuariis eorum influentia sepius impeditur. Tum & praecipue quia contra propriam propensionem, & inclinationem peccatam vniuersique Dei auxilio adiutus procedit. Non ergo ex regulis Astrologiae inuestigari potest cognitio probabilis; alius non dicitur Ieremias *cap. 19. A signis Caeli nolite timere; quia timent genes quia leges populorum vana sunt*: nam si ex astris cognitio probabilis futurorum euentuum haberi posset, neque essent vanae leges populorum, sed prudentes; neque irrationabile, & vanum sed potius prudens illa timere. Cum ergo ex solis astris cognitio probabilis haberi non possit, restat, vt illam habeas ex doctrina demonis, & eius auxilio: cum ex Dei reuelatione clarum sit illam non haberi: Sic valent. 2. 2. *diff. 6. q. 12. part. 3. vers. si autem huiusmodi*, Martin. Delrio *lib. 4. diuinit. mag. cap. 2. quaest. 3. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 11. num. 31. Sanchez lib. 2. de decalog. cap. 38. num. 33. Lessius lib. 2. cap. 43. dub. 6. num. 42.*

6. Dixi, si ex solis astris haec praenunciatur probabiliter: nam si solum tenuissima coniectura, & quae inclinationem ab astris impressam non excedit, non videtur superstitio esse, vt supponunt supradicti Doctores; at haec coniectura cum tenuissima sit, non est sufficiens ad iudicium de euentu futuro absolute ferendum. Quod non solum ex astris, sed etiam ex aliis circumstantiis temperaturae hominis, & conditionis, consuetudinis in operando satis nota praenunciatur futuri euentus probabiliter, non videtur superstitio esse: quia non absolute, & infallibiliter praenunciatur, sed sub illa coniectura, & probabilitate, quae in tali complexo causatum videtur contineri. Sic Suar. & Sanchez *supra*.

7. Maior autem dubitatio est: an motu Sixti V. etiam haec praedictio coniecturalis quantumuis tenuissima prohibeatur, non solum pro foro externo, & iudiciali, sed etiam pro foro conscientiae? Affirmat Sanchez *lib. 2. cap. 38. num. 34. Salas 1. 2. q. 9. art. 5. tract. 5. diff. 2. sect. 3. num. 36.* Iacob. de Grassis *lib. 2. suarum. decis. cap. 5. n. 19.* quibus videtur consentire Fatimac. *de heresi q. 18. n. 59.* Probant; quia Sixtus V. statuit, vt contra facientes iudicia, & natiuitates hominum quibus de futuris contingebis successibus fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euentuum affirmare audeant, etiam id certo non se affirmare afferant, aut protestentur, & e. inquirant inquisitores, procedant, & in eos seuerius Canonice poenis, & aliis eorum arbitrio animaduertant. Ergo quaecumque affirmatio etiam coniecturalis videtur prohiberi. Deinde quia in supradicto motu excipitur solum cognitio astrorum, quae Agriculturae, navigationi, & rei medicae deferre potest, sed exceptio firmat regulam in casibus non exceptis. Ergo cognitio futurorum euentuum quaecumque sit prohibita est. Neque valet dicere hanc cognitionem Agriculturae, navigationi, & medicinae deferre euentum excipi, quia haec certa haberi potest, futurorum autem euentuum incertissima. Nam etiam pro navigatione, Agriculturae, & medicinae arte incerta est ex astris cognitio. Item hic modus praediciendi futura etiam sub dubio praebet non leuem occasionem deceptionis: putant enim audientes sub illa diuinatione proferri ad dissimulandam malitiam diuinationis, non quia de facto vera non patetur, quae ab ipsis praedicitur.

8. Nihilominus mihi probabilis apparet hanc coniecturalem, dubiam, tenuissimamque praedictionem in supradicto motu proprio non prohiberi quia in ipso motu proprio nulla

Ferd. à Castro Sum. Mor. Pars 116.

de nouo ferret prohibitio, sed quod iure diuino, & canonico prohibitum erat, denouo prohibetur, vt constat ex toto procedo illius constitutionis, & praecipue ex illis verbis: Nos igitur, qui pro nostri pastoralis officij munere fidei integritatem inuolatam conseruare debemus, & animatum saluti prospicere, quantum diuina gratia adiuuare possumus, ex paternae charitatis visceribus optamus, damnautes, reprobantes, omne genus diuinationum, quae diabolo auctore ad fidelium deceptionem à praedictis curiosis, vel perditis hominibus fieri solent. Ecce quomodo solum perniciosa diuinationem à diabolo inuentam prohibere Pontifex intendit: & tradit optimè Caetan. 2. 2. q. 95. art. 5. Valen. *diff. 6. q. 12. p. 1. in fine.* Ergo coniecturalem solum praedictionem futurorum euentuum non intendit Pontifex prohibere; Adde: haec coniecturalis, & dubia praedictio futuri euentus, non est praedictio illius absolute, sed solum est praedictio illius sub quadam tenuissima coniectura contingenti, quod potius est praedictio contingentiae, quam est certus, & ita hanc praedictionem in foro conscientiae licite sentire videtur Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. c. 11. n. 30. Valen. 2. 2. diff. 6. q. 12. p. 1. in fine* & p. 3. col. 3. *vers. si autem*, Martin. Delrio *diuinit. mag. lib. 4. cap. 2. q. 3. & cap. 3. q. 1.*

9. Neque obstant contraria. Fateor enim in foro externo puniendos esse Astrologos iudicarios, qui futuros euentus, & res occultas manifestant, tamen si protestentur se non certo ea praedicere; quia saltem tanquam verosimilia, & probabilia manifestant, quod nullo modo fieri potest. Et quia praesumuntur ad occultandam suam malitiam ea forma praenuncianda uti. Quocirca raro à culpa mortali excusari potest quaelibet ex astris coniecturalis praedictio quantumuis dubia; quia nunquam talis praesumitur, sed potius creditur firmitatem habere. Ad confirmationem dico permissam esse Astrologiae artem circa navigationem, medicinam, aliasque res naturales, & prohibitam circa contingentia: at praedictio futuri euentus sub contingentia non videtur praedictio tam futuri contingentis, quam necessarii, cum non tam praedicit euentum, quam illius contingentiam. Adde in supradicto motu proprio permissam esse Astrologiae artem circa temperaturam, inclinationem, & propensionem viuientis, vt expresse notauit Suar. *ditto c. 1. n. 12.* Ergo sola praedictio futuri euentus, vel occulti facti cum maiori certitudine, quam ex astris haberi potest, prohibita est. Ergo non illa tenuissima coniecturalis praedictio, quae potius est inclinatione, & temperatura viuientis, quam ex alio capite colligitur.

10. Ex his inferitur quid dicendum sit de his, quos Zahories vocant: & placet resolutio Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 38. n. 37.* esse quidem superstitiosos, si visu corporis dicant se penetrare corpus opacum, quale est terra, & quae ibi sunt abscondita cognoscere, quia cum haec cognitio humana potentia fieri non possit, efficitur ope demonis haberi. At si ex effectibus sensibilibus apparentibus, vt ex aliqua herba, & vaporibus, aut exhalationibus naturaliter thesaurum, vel venam aquae significantibus thesauros vel vena praedicant, superstitiosum non erit, quia non ex mediis improprietatis cognitionem inuestigant, neque aliquid quod humana potentia cognosci non potest praenunciant.

PUNCTUM V.

Quousque diuinitio per somnia licita esse possit.

SUMMARIUM.

1. Expenduntur causa somniorum.
2. Ex somnis temperaturas corporis, illisque mores, & affectiones coniectare nullum est peccatum.
3. Inuestigare à qua causa somnia pronentiant, an à Deo, vel malo spiritu, an ex dispositione corporis licitum est.
4. Sed nimis est difficile in hac re sententiam ferre.
5. Expenduntur aliqua coniectura somniorum, quae à Deo immittantur.
6. Quoties probabile non est somnium esse à Deo, peccatum graue est ex illa praenotionem futuri euentus, vel alius effectus occulti colligere.
7. Credere aequaliter somno, seu aequaliter ex illo timere aduersum, non videtur graue peccatum.

1. **D**iuus Thom. communiter receptus, 2. 2. q. 95. art. 6. quadruplicem causam somniorum enumerat: duplicem corporalem, duplicem spirituales. Corporales sunt, tum interior, tum exterior: interior, praecipua causa naturalis somniorum est, dispositio, affectioque corporis humani, si enim abundat sanguine laeta somnia contingunt, si abundat spermate, turpia representantur, si atra bilis dominatur, tristitia cogitatur, si bilis flaua viger, pugnae, rixae, & lites se offerunt, si

Bb

phlegma

phlegma redundat, fontes, flumina; imbres, praeque vi-
 rentia occurrunt; si sibi laborat, se bibere cogitat, si fame, epu-
 las apprehendit: quae omnia late persequitur Gregor. Nyssen.
lib. de hominis officio. cap. 13. lido. lib. 5. sentent. 1. cap. 6.
 Gregor. *lib. 4. Dial. cap. 48.* Exterior causa corporalis somnio-
 rum est corpus circumstant, vel coeli temperies quae aliquan-
 do solet dormientis phantasiam ita immutare, vt ad illius si-
 militudinem somnia succedant. Spirituales vero causa som-
 niorum vna est intrinseca, alia extrinseca. Intrinseca est cogi-
 tatio praecedens in vigilia, & habitus ex ea genitus: causat
 enim in phantasia similes representationes. Nam inquit D. Au-
 gust. *lib. de spiritu. & anima c. 25.* Secundum studia quae
 quisque exercuit somniat, & solitarum artium simulacra in
 praesentia mentis impressa apparent in somnis. Extrinseca enim
 vel est bonus, vel malus spiritus: saepe enim a spiritu bono somnia
 immituntur, non solum piis hominibus, vt Ioseph. Ia-
 cob, Danieli, & aliis, sed etiam sceleratis, vt Pharaoni, & Na-
 buchodonosori: aliquando a malo spiritu causantur: demon enim
 vim habet (Deo sic permitente) humores corporis permutan-
 di & permiscendi: quibus sic permixtis somnia sibi placita im-
 mittit: quibus sic positus:

2. Dico 1. nullum est peccatum ex somnis temperaturas
 corporis, illiusque mores, & affectiones coniectare; quia
 coniectas ex effectibus causas, a quibus naturaliter prouenit:
 sic faciunt medici, vt humorem praedominantem infirmi cog-
 noscant, vt constat ex Hippocrate, *lib. 6. epidemior. & lib. de*
insomniis, & Galeno, *lib. de praesagio ex insomniis*, & *lib. 3.*
de locis male affectis, cap. 4. sic Azor. 1. p. instit. moral. lib. 9.
cap. 17. post princip. Lessius lib. 2. de iustit. cap. 43. dub. 8.
n. 55. Nauar. sum. cap. 11. n. 33. Sanch. lib. 2. in decal. c. 38.
num. 49. Suar. r. 1. de Relig. lib. 2. de superstitione. cap. 13. num. 6.

3. Dico 2. inuestigare a qua causa somnia proueniant, an
 ex dispositione corporis; an a Deo vel malo spiritu licitum
 est: quia in hac inuestigatione solum intenditur cuiusdam ve-
 ritatis cognitio, quae utilis esse potest ad vitam componen-
 dam, exemplo antiquorum patrum somniorum causas
 inuestigantium id confirmari potest. Sic Percia, *lib. in Dan.*
q. 6. & de Magia, lib. 2. q. 7. Sanch. lib. 2. in decal. c. 38. num. 50.
& 51. Suar. affirmans est omnino cap. 13. num. 6.

4. Dico 3. Discernere a qua causa somnia proueniant, an a
 causa naturali, an a Deo, vel malo spiritu, difficillimum est:
 cum enim a qualibet ex his causis possit prouenire, quis vale-
 bit discernere, a qua somnium proueniat? Suar. *cap. illo num. 7.*
 Valen. *disp. 6. q. 12. part. 3.*

5. Dico 4. Ad coniecturandum an somnia aliquos futu-
 ros euentus significantia a Deo sint, aliqua media desumi pos-
 sunt ex modo somniorum, ex dispositione, quam relinquunt,
 & ex fine ad quem impellunt: si enim somnia inhonesta sint,
 vel ad malum impellant, aut animum turbatum relinquunt,
 tepidum, & indispotum ad virtutem: clarum est a malo spi-
 ritu immiti. At si somnia honesta sint, & promptiorem homi-
 nem reddant ad bene operandum, indicium est a Deo proue-
 nire, non tamen est certum, cum saepe demon in Angelum
 lucis se transigaret, vt facilius postea decipiat. Valen. 2. 2.
disp. 6. q. 12. part. 3. ad finem, Lessius lib. 2. cap. 43. dub. 8.
num. 52. Bonac. disput. 3. de primo decal. precepto. q. 5. p. 3.
*num. 7. Sanch. cap. 38. num. 52. Suarez cap. 13. num. 24. Eue-
 nire autem aliquando effectum, prout in somniis est repre-
 sentatum, indicium non est fuisse a Deo somnium immisum. Tum
 quia casu euenire potuit. Tum quia saepe demon procurat, vt
 sic eueniat, vt facilius possit hominem decipere, iuxta illud
Deuteronom. 13. Etiam si dixerint vobis, & ita euenierit, non
 creditis. Quapropter consilio confessoris, vel viri prudentis
 in hac parte standum est, neque proprio iudicio fidendum, vt
 bene dicit Sanch. *cap. 38. num. 52. Suar. cap. 13. num. 24. Lessius*
cap. 43. dub. 8. num. 51. Si autem confessor, vel vir prudens
 iudicium ferat probabile esse a Deo prouenire, potens illi fi-
 dem habere, & secundum illud operari. Sic Suar. *d. n. 24.*
Sanch. n. 52. Quod si facta inuestigatione adhuc dubium est an
 sint a Deo, reputanda esse a causa naturali, & nullam signifi-
 cationem habere, quod si aliquid significent, timendum est a
 demone immissa esse: quia Deus cum aliqui per somnium si-
 gnificare intendit, solet talibus circumstantiis somnium venire;
 vt somniantem certum reddat de diuisione. Suar. *cap. 13. n. 20.*
*Sanch. num. 51.**

6. Dico 5. Quoties probabile non est, somnium esse a
 Deo, peccatum graue est ex illo praenotionem futuri euentus,
 vel alicuius effectus occulti colligere: Sic tradunt omnes Do-
 ctiores supra relati Suarez *num. 25. Sanchez num. 53. Lessius*
n. 52. Azor. lib. 9. cap. 17. circa finem. Valen. disput. 6. q. 12.
punct. 3. vers. tertio quoad somnia. Ratio est: quia somnium
 non potest effectum illum significare, nisi ex impositione cau-
 sae superioris, scilicet Dei, vel demonis si igitur probabile
 non est a Deo affirmari ad significandum talem effectum, restat,
 vt a demone significationem habeat. Ergo ex tali significatione
 est. Cum praenotari est se disciplinae demonis tubicere.
 Ergo peccatur grauissimè. Hinc fit, grauissimum esse peccatum
 superstitionis, si per somnium proceat praenotionem futuri

euentus, vel effectus occulti, qualiter procurantur gen-
 tiles, se tali fieri, & dispositione ad somnium praeparatis, vt
 sibi occulta reuelarentur: procuras enim a demone instrui,
 tametsi dicas nolle ab eo instrui; sed a Deo, qui factus ipso,
 quod vanum est, demonem inuitas: sic Suar. *lib. 2. de super-*
stitione. cap. 13. num. 20. Sanch. lib. 2. decal. cap. 38. num. 53. Lessius
lib. 2. c. 43. dub. 8. num. 54. Bonac. disp. 3. de primo decal.
precepto. q. 5. p. 3. num. 6.

7. Dico 6. Credere aequaliter somnio, seu aequaliter ex
 illo timere aduerfum, vel sperare prosperum, non videtur gra-
 ue peccatum, quia cum a Deo possit esse (tametsi regulariter
 non sit) occasioem praebet alicuius suspicionis. Sic Lessius
num. 53. Sanch. n. 25. Ex quo fit te absque peccato graui posse
 ob somnium habitum aliquando opus facere, vel omittere,
 modo non sit contra aliquod praecipuum: Sic Lessius, & Suar.
supra, cum Nauar. c. 11. n. 33. Caictan. verbo somnium obser-
uatio. Dixi aliquando: nam si continuo ex somniis ad operan-
dam moueretur, a peccato graui non esses exculatus: quod
tunc conuinceris fidem somniis adhibere maiorem, quam pat-
est. Sic Lessius, & Suar. supra.

PUNCTUM VI.

Quousque diuinatio per sortes licita sit,

SUMMARIUM.

1. Sortes mitri possunt ad aliquid faciendum, vel ad veri-
 tatem occultam cognoscendam. Vnde sortes alia sunt
 diuinatoria, alia consultoria.
2. Sortes diuinatoria licent excepto casu electionis Ecclesia-
 sticae.
3. Enumerantur plures casus, qui dirimi possunt sortibus.
4. Aliquando per accidens illicita sunt haec sortes diuinatoria.
5. Qua ratione in electionibus Ecclesiasticis haec sortes probi-
 bita sint, an iniqua ex iure totum positum an naturalit
6. Quid si duo aequalibus suffragiis eligantur ad beneficium,
 an hac electio sortibus terminari possit? Negatiue
 respondendum est.
7. Qua ratione licet beneficium sortibus dirimi possit.
8. Non est prohibita electio per sortes ad officia civilia, &
 secularia.
9. Electio ad officia, & beneficia Ecclesiastica per sortes fa-
 cta, an sit inualida? Sub distinctione respondetur.
10. Sortes consultoria licita sunt, si debito modo fiant.
11. Expenduntur conditiones necessariae ad eorum honestatem.
12. Sortes diuinatoriae semper sunt illicitae.
13. In his sortibus diuinatoriis plura solent crimina misceri.

1. AD duplicem finem sortes mitri possunt, vel ad ali-
 quid faciendum, vel ad veritatem occultam cognos-
 cendam. Ex quo duplici fine sortes distinguuntur. Aliae vocan-
 tur diuinatoriae, aliae consultoriae. Quae ad aliquid faciendum di-
 riguntur: quia illis positus ius indiuisum, & ambiguum mul-
 tatis competens diuiditur, & vni illorum applicatur. Consulto-
 riae, seu diuinatoriae sortes sunt i quibus Dei vel demonis vo-
 luntas exquiritur, vt quid faciendum sit manifestet. Si Dei
 voluntas exquiratur, consultoriae sortes dicuntur; si autem
 demonis, diuinatoriae sortes appellantur. Quapropter triplices
 sortes Doctores distinguunt, diuinatorias, consultorias, & diuina-
 torias: Sic D. Thom. ab omnibus receptus. 2. 2. q. 95. art. 8.

2. Dico 1. Sortes diuinatoriae per se licitae esse excepto casu
 electionis Ecclesiasticae sic post alios antiquiores docent
 Azor. 1. part. instit. moral. lib. 9. cap. 21. q. 10. Suar. de Relig. lib. 2.
 de superstitione. c. 13. n. 3. Sanch. lib. 2. in decal. c. 38. n. 58. Lessius
 lib. 2. de iustit. cap. 43. dub. 9. num. 58. Bonac. disp. 2. de primo
 decal. precepto, quaest. 5. punct. 2. num. 12. Ratio est: quia
 huiusmodi sortes non allumuntur ad inuestigandum aliquid
 occultum, sed vt quis beneficium consequatur, quod multi
 habere non possunt. Hoc autem per se licitum est, & saepe
 conueniens ad lites diuendendas. Debet tamen fieri ab eo, qui
 potestatem habet beneficium concedendi; quia fors non con-
 cedit beneficium, sed voluntas sortem mittens illud concedit
 posita illa sortis contingentis conditione.

3. Hinc fit licitum esse controuersiam alicuius hereditatis,
 legati, & similis sorte dirimi ex mutuo litigantium consensu;
 quia est quidam contractus aequalis, in quo vniquisque
 credit inri pretensio, si fors alteri contigerit, 2. fit ex volun-
 tate iudicis hanc controuersiam dirimi posse; tametsi litigan-
 tae teneant, dummodo hereditas, vel legatum diuidi non
 possit, neque appareat quis vincat in iure: probat Textus in
 leg. si duobus, Cod. communia delegatis, ibi: facinus in
 huiusmodi casibus; rei iudicem fortunam esse, & sortem in-
 ter altereant adhibendam, vt quem totis preterulerit, is qui-
 dem habeat potestatem eligendi: Et leg. si cum amico, ff. de in-
 ditijs, & alijs Suar. rem. 1. de Relig. lib. 2. de superstitione. c. 22. n. 4.
 Sanch. lib. 1. in decal. c. 38. n. 57. Ratio est quia iudex ex officio
 compellitur

compellere potest, vt in illo contractu consentiant, siquidem alia via non suppetit ad controuersiam dirimendam. Tertio sic licet fortibus elemosynam vni ex pauperibus applicandam determinare, cui applicanda sit. Sanchez lib. 2. cap. 38. n. 59. Suarez n. 17. Bonac. disp. 3. quest. 5. p. 3. n. 12. Azor. lib. 9. cap. 23. q. vnica, estque expressa sententia Augusti. lib. 1. de doct. Christ. cap. 28. quia nulli pauperum sit iniuria, cum tale ius omnibus concedatur, si quidem singulis eorum potestas integrè elemosynam accipiendi. Quarto fit tempore persecutionis, & pestis forte dirimi posse, quis religiosus, vel medicus corporibus, animabusque curandis attendere debeat, quòsve recedere possit: sic D. August. epist. 180. Bonac. Suar. Sanch. Azor. suprad. Lessius cap. 43. dub. 9. num. 58. Idem est, si fortes mitterentur quisnam esset ad Indos irenis Suar. & Sanch. suprad. Quinto fit tempore tempestatis si necessum sit aliquos in mare proici, ne omnes pereant, licitum esse inter se fortibus determinare, quinam sint proficiendi: quia hac via sperat vnusquisque salutem consequi, aliàs miserè periretur: quod si ipsi inter se non consentiant, poterit dux nauis hanc sortitionem facere, quia in ea periculum omnium vitare intendit aliquorum ruina, quod communi bono expedit: Sic Martin. Delrio lib. 3. disputat. mag. cap. 4. quest. 1. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. n. 62. Bonac. q. 5. p. 5. n. 12. Sexto fit cum plures digni sunt morte, neque expedit omnes punire, licitum, & conueniens est forte determinare quinam sint necandi: quia in hac sortitione nemini fit iniuria, sed potius singulis fit fauor, quatenus spes datur euadendi mortem promeritam: Sic Sanch. n. 60. Lessius num. 58. Bonac. num. 12.

4. Dixi in conclusione fortes diuisiones per se licitas esse: quia per accidens, & ex circumstantiis adiunctis aliquando sunt illicitæ. Primò sunt illicitæ ex parte intentionis, si ab altris spes feliciter euenturam quia tunc magis suspensioe committitur cum expressa, vel saltem tacita demonis inuocatione: cum enim alia nullum influxum habere possit in fortem: efficitur te velle fortem à demone prouenire, sic Th. 2. 2. q. 65. art. 8. Martin. Delrio li. 4. disputat. mag. cap. 4. q. 1. Sanch. lib. 2. c. 38. n. 64. Suar. lib. 2. de superstit. cap. 12. n. 16. Idem à fortiori est, si ope demonis speras fortem euenturam, vel quia ipse promisit, vel quia tu illum inuocas: sic suprad. disti. De Fortes. Si tamen euentus à fortuna spectetur, morte gentitico diuinam prouidentiam excludente grauissimum est peccatum. At si à fortuna diuinae prouidentie subiecta euentus spectetur, erit veniale peccatum, si absque via necessitate fiat: quia non deest absque rationabili causa hominem rationis compotem se fortunæ submittere. At si rationabilis causa intercedat, qualis esse potest honesta recreatio, & luerum ad honestum finem directum nulla videtur culpa: Suar. d. cap. 12. n. 16. Sanch. cap. 38. n. 65. Secundò ex parte materis, si fortis sit super re aliena, & de qua disponere non potes: quia est iniustitia. Item si fortes mittantur ad officia inter dignos, & indignos, digni sit iniuria: quod si omnes sint digni, equaliter, nulla erit iniustitia forte determinate, quibus officia sint conferenda. Si tamen sint aliqui digniores, tunc esset culpa determinate fortibus electionem si dignior necessitò sit preferendus, Sanch. n. 67. Tertio sunt illicitæ, vt si fraudibus vitans in sortitione: tunc enim contra iniustitiam peccas, neque potes sic obtentum retinere: cessat enim equalitas in contractu, & consequenter voluntas contrahendi. Quis propter si ope demonis, vel alia via speciali fecisti tibi fortem euenturam, restituere debes quidquid fueris consecutus Sanch. disti. c. 38. num. 64. Quarto sunt illicitæ fortes, si libris Evangeliorum, aut rebus sacris vitatis in his fortibus mittendis: quia non sunt ad hunc vltimò destinata: sic Suarez n. 16. Sanchez n. 69. Bonacina num. 12. Delrio lib. 4. disputat. mag. c. 4. q. 1. Subdunt tamen Sanchez, Delrio, Bonac. & bene non esse mortale, nisi in aliquo casu magna aliqua irreuerentia intercederet.

5. Insuper dixi fortes licitas esse excepto casu electionis Ecclesiasticæ: nam in electionibus Ecclesiasticis prohibitus est sortium vltus, cap. de Prelesta fortilegii: ibi enim dicitur esse multum reprehensione dignum, quod fors in talibus interueniat, & in fine subiungitur fortis vltus in electionibus perpetua prohibitione damnatus. Ex quibus verbis satis colligitur omnem electionem tam ad beneficium, quam officium Ecclesiasticum sortibus factam prohiberi. Tum quia est facta prohibitio verbis generalibus. Tum quia in suprad. cap. reprobatu electio compromissarij fortibus facta. Quæ videtur esse minima inter Ecclesiasticas electiones. Tum quia hæc electio ideo prohibetur: quia per ipsam committitur compromissarij electio potestas, & iurisdicctio eligendi ad beneficium. Ergo signum est omnem electionem, per quam iurisdicctio confertur etiam ad vnicum actum, si fortibus fiat esse prohibitam, & ita tenet plures alios referens Suarez lib. 2. de superstit. cap. 12. num. 5. Sanchez lib. 2. in decal. cap. 38. num. 71. c. 72. Sed an hæc prohibitio sit solum iure Ecclesiastico, an naturali comunis sententia tenet solo iure Ecclesiastico esse expressè Valen. 2. 2. disp. 6. q. 12. p. 7. verè ex eodem cap. Sanchez lib. 2. cap. 38. n. 82. Suarez lib. 1. de superstit. c. 12. n. 3. Ferd. à Castro. Sum. Mor. Pars III.

Ratio est: quia nulla inuenitur deformitas aduersus ius naturale, si controuersia in rebus Ecclesiasticis, sicut & in ciuilibus forte dirimatur. Neque enim ius naturale vllam in hac parte facit distinctionem. Sed obicit Textum in cap. Ecclesiastica de fortilegii, dicentem reprehensione esse dignum, quod fors in talibus interueniat. Ex quibus verbis inferitur ante illum textum vltus sortium prohibitum esse: aliàs non esse reprehensione dignum, qui illis vteretur, sed nullum appareat antiquius ius potius sortium vltus in electionibus interdicens. Ergo signum est iure naturali prohiberi. Quod si dicas prohiberi tacite vltus sortium in cap. quia propter, de electione: vbi omnis alia forma eligendi prohibetur, & annullatur præter ibi præscriptam. Et cum ea quæ sit per fortes præscripta non sit efficiens sanè hanc esse prohibitam. Obstat huic solutioni manifesta ratio. Tum quia ille textus non loquitur de omni electione, sed de electione Episcoporum, & aliorum prælatorum iurisdicctioem Ecclesiasticam ad causas ciuiles, & criminales habentium. Ergo electio compromissarij sortibus facta nõ est ad aduersus prohibitionem dicta cap. quia propter. Ergo non erit multa reprehensione dignus, qui illis sit vltus, si aduersus ius naturale non processisset. Respondeo ideo vltus sortibus in compromissarij electione esse reprehensione dignum: quia nouum vltus eligendi ad Episcopalem dignitatem in Ecclesia introducebat: non quia in suprad. ad cap. quia propter, fuerit interdictus, solum enim interdicta fuit, & annullata electio Episcopalem dignitatem, quæ non fuerit facta à maiori parte capituli, per vota secretæ, vel quæ non fuerit facta ab iis quibus capitulum commiserit potestatem eligendi. Quod autem hæc commissio sortibus fiat in illo cap. non videtur prohibitum, & expressè docet Sanch. lib. 2. cap. 38. num. 83. in fine, contrarius iis quæ in numero antecedenti dixerat. At erat reprehensione dignus, qui illis vtebatur in hac compromissarij electione, quia nouum vltus, tamen vltusque tunc non prohibitum eligendi introducebat.

6. Sed inquires: an supradicta prohibitio locum habeat, cum duo equalibus suffragiis eliguntur ad beneficium, vel officium Ecclesiasticum? Videtur enim tunc posse electionem sortibus terminari. Tum quia non suppetit aliud remedium aptius, cum eligentes in vnum non consentiant. Tum quia cessat periculum eligendi indignum, quæ fuit causa supradictæ prohibitionis, cum iam illi digni fuerint declarati. Tum quia fortes in tali casu non assumuntur ad electionem, quia hæc iam est facta, sed assumuntur ad illius determinationem. Tum quia in pluribus congregationibus est recepta consuetudo eligendi ad officia aliquos, non vt omnes officis fungantur, sed vt inter illos fortes mittantur, quinam officium retinere debent. Ergo hæc electionis determinatio sortibus facta licita est. Sic Glossa 26. quest. 2. in summa verbo fortes. At omnino tenendum est prohibitionem ad supradictum casum extendi: sic post alios antiquiores, quos allegant, docet Sanchez lib. 2. cap. 38. numer. 74. Suar. lib. 2. de superstit. cap. 12. numer. 7. Ratio est manifesta: quia dum suffragia equalia sunt, nullus dici potest esse ad beneficium legitime electus: quia debebat esse electus à maiore parte Capituli. Ergo cum Capitulum consentit, vt beneficium obtineat, & omnibus præferatur cui fors contigerit, iam medijs sortibus facit electionem. At in suprad. cap. fin. de fortilegii prohibetur omnis electio sortibus facta. Ergo etiam hæc determinatio electionis, quæ vera electio est prohibetur. Neque obstant rationes contrariæ. Ad primum nego non suppetere aliud remedium. Remedium enim proprium est, vt superior electores compellat, vt intra certum tempus se conformet, sin minus electionem ad se aduocet: vt tradit Glossa cap. duobus. penul. de rescript. in 6. verbo reuertantur. Ad secundum admitto cessare in illo casu periculum eligendi indignum; sed quia non cessat in genere, ea de causa non cessat prohibitio. Adde quousque à maiore parte Capituli quis electus fuerit non est declaratus dignus. Ad tertium nego non assumi fortes ad electionem, nam illa determinatio est vera electio: cum per illam beneficium conferri intencetur à maiore parte Capituli. Ad vltimum dico, si talis vltus in aliqua Cõgregatione sit circa officia iurisdicctioem Ecclesiasticam habentia præsumendum esse virtute alieuius privilegij à sede Apostolica haberi, vel esse vltus circa officia nullam administrationem, iurisdicctioemve Ecclesiasticam habentia. Aliàs illicita erat electio, quia verè illa determinatio electio est, & in generali prohibitione videtur comprehensa.

7. Secundo inquires: an prohibitum sit fortibus litem beneficiale diremere. Plures pro & contra referunt Sanch. lib. 2. decal. cap. 38. num. 77. c. 73. c. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 12. num. 11. Eorum tamen sententia mihi probatur. Primò enim dicendum est, vltus sortis ad componendam litem in causis beneficijs prohibuit non esse: quia solum in electionibus sunt fortes prohibite. At qui cedit liti, si fors sibi non contingerit, non eligit ad beneficium sed desinit impedire eum qui cum illo est electus. Ergo licet, item ille cui fors fauet non accipit ex colligante ius alieui.

quod ad beneficium; quia non est in potestate colligantis ius beneficiale in alium propria auctoritate transferre. Ergo cessio litis non est propria electio. Ergo fieri potest absque prohibitione dicti *cap. fin. de sortilegiis*. Secundo dico non posse hanc sortitionem fieri propria auctoritate colligantium; quoniam in hac sortitione pactum, & obligatio cedendi liti interueniat. Sed omne pactum propria auctoritate colligantium, quo via paratur ad beneficium simoniacum est, *cap. fin. de pactis. & cap. quam pio 1. q. 1. Ergo Tertio dico necessario auctoritate iudicis hanc sortitionem faciendam esse, tum ob vitandum pactum simoniacum, tum ut possit beneficium accipere, cui fors contingit, quia illud accipere non potest ex iure a colligante, translatum, sed ex iure quod iudex concedit postea colligantis cessione. Nec valet dicere illud accipere ex iure ante habito, quod impediatur a colligante; quia ius ante habitum non erat omnino certum, & indubitatum, ut suppono: aliis esset manifesta iniuria impedire, sed erat ius dubium, & incertum. Ergo ex vi illius non poterat beneficium accipere. Debet ergo tale ius firmari; quod priuata auctoritate fieri non potest, sed auctoritate iudicis. Secus verò est in aliis rebus temporalibus, quæ ex voluntate colligantium transferri adiuuicem possunt. Et in his conueniunt Suar. & Sanch. *supra*.*

8. Tertio inquires; an electio per sortes ad officia ciuilia, & secularia prohibita sit? Ratio dubitandi est; quia licet Textus in *cap. Ecclesia, de sortilegiis* loquatur specialiter de electione compromissarij potens eligere Prælatus. At in fine generaliter dicitur sortis usum in electionibus perpetua prohibitione damnatum. Ergo non solum electio Ecclesiastica, sed etiam secularis prohibita censetur. Adde in electionibus secularibus, si per sortes fiat, idem esse periculum eligendi indignum, vel minus dignum, digno, vel digniori prætermisso. Quæ videtur fuisse ratio in Ecclesiasticis electionibus sortes prohibendi. Nihilominus communis est omnium sententia, solum electionem Ecclesiasticam sortibus prohiberi; quia *textus in c. Ecclesia, de sortilegiis* notanter dixit reprehensione dignum esse, quod fors in talibus interueniat, id est in iis, quæ ad Ecclesiam pertinent. Et licet in fine, *cap. generaliter* fuerit textus loquutus de electionibus, semper intelligendus est iuxta materiam subiectam. Neque obstat in electionibus secularibus idem esse periculum, quia hoc solum probat posse fieri prohibitionem, non tamen esse factam, & ita tradit eum D. Thom. 2. 2. *quæst. 95. artic. 3. & Caietan. dub. 1. Archidiacon. 26. quæst. 2. cap. 1. num. 1. Abbate num. 3. Hostiens. Cardin. Bella Mera, Antonin. & alius pluribus, quos refert Sanch. lib. 2. in *decal. cap. 38. numer. 58. Azor. cap. 21. quæst. unica, Suar. tom. 1. de Releg. lib. 2. de superstit. cap. 12. num. 15. Tolet. lib. 4. sum. cap. 15. n. ult. Martin. Delrio, lib. 4. *disquisition. mag. cap. 4. quæst. 1. Bonacin. diffus. 3. de primo decal. præcep. quæst. 5. p. 3. num. 12.***

Quarto inquires; an electio ad officia, & beneficia Ecclesiastica facta per sortes non solum illicita sit, sed nulla? Affirmat nullam esse Panormit. *dicto cap. Ecclesia de sortilegiis, num. 5.* Primum; quia est facta contra decisionem illius *cap. secundò*, quia est facta contra formam *cap. quia propter de electione*, ubi electio aliter facta, quam ibi prescribitur, non valet. Dicendum tamen est, si sortibus eligatur Prælatus alicuius Ecclesie habens iurisdictionem tam in criminalibus, quam ciuilibus nulla est electio; quia non seruatur in ea forma præscripta in *dicto cap. quia propter*, & in hoc omnes conueniant. At si sortibus eligatur compromissarij, qui hunc prælatum nominent, & designent, valida est tam electio compromissarij, quam Prælati nominatio. Quod autem compromissarij electio valeat probat Textus in *cap. Ecclesia, de sortilegiis*: ubi Pontifex ex gratia, & fauore confirmat electionem sic factam, cum potuerit illam cassare, non tamen denuo confert. Item in illo textu nullum est verbum indicans nullam esse ralem electionem. Ex *cap. autem quia propter* non habetur electionem compromissarij sortibus factam esse nullam; quia de tali electione non loquebatur textus, sed de modo eligendi ipsum prælatum: imo potius ibi supponitur posse prælatum eligi per compromissarios, quod verò compromissarij suffragiis, vel sortibus electi sunt, non deciditur. Ergo electio compromissarij sortibus facta nullibi annullatur. Ergo neque annullatur nominatio compromissarij: sic Glossa in *dicto cap. Ecclesia*, verbo *ad gratiam*, Suar. lib. 2. de *superstit. cap. 22. n. 9. & 10. Sanch. lib. 2. cap. 38. num. 83.* Quod si electio ad officia, vel beneficia Ecclesiastica præter prælationem sortibus fiat, valida est: sic Suar. *supra*, & Sanch. plures referens n. 84. quia nullibi inuenitur annullata talis electio. Nam in *cap. quia propter, de electione* solum est sermo de electione prælati iurisdictionem habentis, ut constat ex ipso textu. Et hæc de sortibus diuinitatis.

10. Verum si de sortibus consultorij loquamur, dicendum est per se licitas esse, si debito modo fiant, hoc est si fiant necessitate vigente, & cum debita reuerentia, specialique Dei iustitiam. Quia his conditionibus positis nulla apparet in sortibus malitia, sed potius religionis actus respiciendæ, vt

probari satis potest exemplis tum veteris, tum noui Testamenti, specialiter ex illo factò *Iosue 7.* qui sortem misit ad cognoscendum malefactorem occultum, & ex factò Apostolorum *Act. 1.* qui ad eligendum Sanctum Mathiam Ioseph Iude sortem miserunt, & suffragatur ratio; quia in tali casu licitum est explorare diuinam voluntatem, vt aliquo signo quid sit agendum manifestet. At cum non appareat aliud signum aptius, quam sortes, sortibus creditur diuinam voluntatem manifestandam esse, iuxta illud *Proverb. 16. Sortes mittuntur in sinum; sed a domino temperantur.* sic ex omnium sententia tradit Suar. lib. 2. de *superstit. cap. 12. num. 18. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. n. 85. Lessius lib. 2. de iustit. cap. 3. dub. 9. n. 60. Bonac. diffus. 3. de primo decal. præcepto. q. 5. p. 3. n. 12.*

11. Tres condiciones apponit, vt sortes consultorie licite sint, quasque supradicti doctores Sanch. Suar. Lessius, Bonac. & alij approbant. Ex quibus constat raro sortes licite posse; quia raro hæc condiciones adunt. Prima & præcipua vt necessitate vigente fiant: nam si alia via inuestigari diuina voluntas potest, imprudenter quis sortibus vitetur, & Deus in tali casu tentat, & periculo se exponit, vt à demone decipiatur. Quapropter talis usus ab August. *epist. 119. c. 20. reprehenditur*, & à Leone I. V. relato in *c. fores 26. q. 5. sub anathemata* prohibetur. Sortes (inquit) quibus cuncta vos vestris discriminais prouincis, quas partes damnauerunt, nihil aliud quam diuinationes, maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari, & inter Christianos vitra volumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdictione prohibemus. Necessitas autem est, quando alia via subueniri non potest graui alicuius spirituali, vel temporalis necessitati, aut quando Ecclesia iude magnum est momentum habitura: sic Syluest. verbo *superstitio*, q. 4. Margarita confessor. in *primo præcepto sol. 58. Sanch. cap. 38. num. 85.* Secunda conditio, vt sortes consultorie licite, est, vt cum debita reuerentia ad Deum mittantur: cum enim illis sortibus diuina exploratur voluntas, opus est, vt cum magna reuerentia fiat, & præmissa oratione, vt dixit D. Thom. *q. 95. art. 8. Suar. dicto cap. 12. n. 5. Defectus huius conditionis regulariter est solum venialis culpa, nisi magna adit irreuerentia Bonac. *dict. p. 3. n. 14.* At idem est, ne in his sortibus mittendis factis rebus vitari ad res temporales, iuræque captanda, quia est quedam reus sacrarum profanatio, Sanch. n. 85. Bonac. n. 14. & alij apud ipsos. Aduerto tunc etiam debere primam conditionem necessitatis ac prouide ex hac parte consultoriam sortem esse illicitam. Tertia conditio est, vt specialem Dei habeat institutum: hæc enim conditio necessaria est, si velis, vt Deus aliquo sensibili signo diuinam voluntatem sortibus manifestet. At si solum intendas, vt Deus per specialem suam prouidentiam fortes feliciter dirigat, necessarius non est tunc diuinus institutus, sed sufficit fiducia magna, quam in diuina bonitate habere potes de talium fortium ditione posita necessitate, & negotij honestate Suar. *dicto c. 12. n. 6. Sanch. c. 38. n. 87.**

12. Tandem si de sortibus diuinatorijs loquamur, hæc semper sunt illicitæ, vt pote superstitionem continent. Sortes enim neque causant effectum futurum, neque illum esse significare possunt. Ergo si aliquando illum significant, id habent ex alicuius dispositione. Deus autem hæc significacionem illis non dedit. Tum quia Deus non est vanus iurificet. Tum quia sæpe aliter res eueniunt, quam sortibus significatur. Restat ergo, vt à demone hæc habeant significacionem. Ergo qui illam ex sortibus inuestigat, se disciplinae demonis subiicit: sic D. Thom. receptus ab omnibus 2. 2. *q. 85. art. 8. & constat ex cap. si quis Episcopus, & cap. non licet, & aliis pluribus; 2. 2. q. 5. & plunibus exornat Suar. *dicto c. 12. n. 2. 8.**

13. Aduerto tamen in his sortibus diuinatorijs sæpe iniustitiam, aliisque grauia crimina præter superstitionem misceri. Si enim fortes mittas ad cognicionem alicuius occulti criminosis, iniustitiam committis, tum inquirendo delictum medio ita improporcionato, & fallacium ob maximum periculum, quod fors in innocentem cadat, quia cum demon magis appetat damnatum iustus, quam peccatoribus inferre, credi potest delictum peccatoris innocenti applicaturum: sic Suar. *dicto c. 12. n. 29. Sanch. c. 38. in fine.*

P V N C T V M VII.

Quousque diuinatio ex elementis, ex animalibus, ex dispositione proprij corporis, aliisque rebus licita esse possit.

S V M M A R I V M.

1. Qui effectus naturales ex his absque superstitione prædicti possunt.
2. Ex supradictis coniectari in genere possunt bella, rixacionesiones non ceræ, sed quanta tenuissima probabilitate.

3. Effectum contingenter predicere ex his absque speciali Dei favore grauius peccatum est superstitionis.
4. Ex manuum lineis, ex physionomia capitis bonam, vel malam coniectari fortunam graue est peccatum.
5. Idem est si eam coniectes ex fortuitis euentibus, tum animalium, tum hominum.
6. Aliquos dies in felices reputare, alios felices superstitionis est.

1. **E**X varia elementorum mutatione, ex frequenti animalium cantu, volatu, motu, ex proprio corporis habitu, & dispositione, effectus naturales, vt pluuia, imbres, serenitates, & similia praedici probabiliter possunt; quia ex his signis praedicitur causa naturalis horum effectuum. Item ex physionomia cuiusque coniectari aliquo modo potest eius temperies, naturales animi affectiones, bona, vel mala consequendo. Quia coniectatur causa communis illorum effectuum. Neque in hac praedictione aliqua superstitione inuenitur; tamen certius quam par est, hi effectus praediciuntur, sed erit quaedam imprudentia, & error in philosophia naturali committitur: sic communiter doctores cum D. Tom. 1. 2. q. 95. art. 7. Azot. tom. 1. instit. moral. lib. 9. cap. 14. 15. & 16. Lessius lib. 2. de iustit. cap. 43. dub. 7. n. 45. Bonac. de primo decal. praepro. disp. 3. q. 5. p. 3. n. 11. Sanchez lib. 1. in decal. c. 38. n. 38. & 44.

2. Ex supradictis etiam signis coniectari in genere possunt bella, rixae, & contentiones inter homines futura non certo, sed quadam tenuissima probabilitate; quia cum communiter homines inclinationes sequantur, & ex illis signis colligatur causa ad hos effectus inclinans, praedici possunt probabiliter tales effectus; sic Caetan. 2. 2. quaest. 95. art. 7. Valen. 2. 2. disp. 6. q. 10. p. 1. verbi. similitur possunt. Sanchez lib. 2. c. 38. n. 38. Bonac. n. 11.

3. Verum quousque tibi probabiliter saltem non constat aliqua ex superioribus signis assumpta esse a Deo ad aliquem effectum contingenter praesigendum, si ex illis talem effectum praenuncias, grauius peccatum superstitionis committis. Tum quia te committis a daemone edocendum, tum quia eius auxilium imploras, vt vera efficiat, quae doces. Nam cum illa signa ex se tales effectus non significant; eo quod neque sunt illorum cause, neque ab aliqua causa communi proueniunt, restat, vt signa sint ex alicuius superioris ditione. Hic autem non est Deus; quia non se vanis immiscet. Tum quia saepe haec signa fallacia sunt. Ergo sciendum est daemone esse, a quo illa signa effectus contingentes significare possunt. Ergo ex illis talia praediciere, est se discipulum daemone proficere. Est ergo grauius peccatum: sic D. Thom. receptus ab omnibus 2. 2. q. 95. art. 7. & expresse tradit Lessius, Sanchez Bonac. Valen. supra. Neque obstat Ioseph. Genes. 44. se coram fratribus laudans, quod non fuerit similis eis in augurandi scientia: si igitur augurium illicitum est, non se de illo laudaret Ioseph sanctissimus. Non inquam obstat; quia non de augurio illicito, sed licito se laudabat, scilicet de propheta; eaque de causa dixit: an ignoratis, quod non fuerit similis mei in augurandi scientia, quasi diceret, alij augures, & diuinatores; quia ope daemone futura diuinant; fallaces sunt, neque omnia cognoscunt. Ego vero diuino fido auxilio eiusque ope futura praedico. Quapropter nullus in augurandi scientia mihi similis est.

4. Ex his infero, grauitate peccatum, si ex manuum lineis, ex physionomia capitis bonam, vel malam fortunam coniectes, esse inquam diuitem, vel pauperem, religiosum: vel saecularem, sacerdotem, vel laicum, solum, vel matrimonio alligatum, &c. quia illa signa cause esse non possunt illorum effectuum, neque in illis signis tales effectus praedici possunt, nisi ex doctrina daemone; sic Nauar. sum. cap. 11. num. 31. Sanchez lib. 2. cap. 37. num. 47. Simanc. de catholice institut. tit. 21. num. 18. Vnde si seruo de bona, vel mala fortuna ab Aegyptiaca interrogas, non est dubium ob rationem dictam te peccatum mortaliter. At si non seruo, sed ioci causa, & ob vanum finem curiositatis absque periculo ei fidem adhibendi interrogas (vt regulariter fit) peccatum solum erit veniale: sic Nauar. & Sanchez supra, & Bonac. disp. 3. de primo decal. praepro. quaest. 5. p. 3. n. 11. Quod si obicitur illud Iob. 37. Qui in manu omnium signatur, vt nomen in singuli opera sua, quibus verbis indicare videtur Deum in manu cuiusque bonam, vel malam fortunam signasse. Facile respondetur, neque enim hunc sententiam illa verba faciunt; quia Iob illis verbis solum significare intendit nutu Dei, eiusque providentia tantum nius, imbricium, & pruina descendere, vt vnusquisque manum habeat ita torpentem, vt sit quasi quodam sigillo obfignata, & causa non valens officio proprio fungi. Ex quo singuli possunt cognoscere quam inepti sint ad sua propria opera facienda, quantumque a Deo ipso pendent; eaque de causa 70. transferunt, claudit Deus in manus cuiusque, vt sciat imbecillitatem suam. Vide nostrum Pinedam in hunc locum, Less. lib. 2. 43. dubio 7. sine. Azot. v. p. instit. moral. lib. 9. c. 16. Ferd. à Castro Sum. Mor. Pars III.

5. Secundo infero ex fortuitis euentibus, tum animalium tum hominum bonam, vel malam fortunam coniectare superstitionis est; quia tacite daemone creditur, & eius auxilium imploratur: sic Azot. lib. 6. instit. moral. c. 22. q. 9. Sanchez lib. 2. cap. 37. num. 47. Vnde coniectare felicem aut infelicem euentum ex contingenti animalis: vel finis occurrentis ex ruptione corrigiae, ex sterminatione, ex repentino casu cum domo egreditur, ex offensione casus, aut lapidis, aliisque similibus superstitionis est. Saepè tamen à mortali excusatur haec obseruantia, tum ob ignorantiam, & bonam fidem; tum ob dubium, an sint à causa naturali, vel à Deo, vel à daemone praesigium futuri euentus. Lessius lib. 2. c. 33. dub. 10. n. 66.

6. Tertio infero vanum, & superstitionis esse diem Martis, & Venetis infelices reputare, & alios felices, & ob eandem causam nolle opus aliquod aggredi illis diebus, quos iudicas infelices, quia tacite consentis in fortuitos euentus efficaciam habere caeli motum; sic D. Tom. 2. 2. q. 96. art. 3. in corp. & constat ex cap. non obseruatis 26. q. 7. Excusabitur autem à mortali, si ex quodam timore dies obserues, nec audeas opus tunc incipere; non quia credas certo infaustum futurum, sed quia times: sic Sanchez lib. 2. in decal. c. 40. n. 15. affirmans se communicare contingere esseque solum veniale.

PUNCTVM VIII.

Quid sit vana obseruatio, quotuplex, & quale peccatum.

SVMMARIVM.

1. Explicatur, in quo obseruantia vana seu magia constat.
2. Haec semper habet tacitum cum daemone pactum.
3. Est grauius peccatum, neque excusatur ex renuntiatione expressa illius.
4. Ex ignorantia esse potest aliquando veniale peccatum.
5. Hoc peccatum magia alia plura secum trahit.
6. Triplex est magia iuxta triplex genus effectuum, qui per magiam procurari possunt.

1. **T**ertiam superstitionis speciem enumerauimus obseruantiam vanam, quae in eo consistit, vt ex mediis inutilibus ad effectum, effectum speres. Nam cum tunc non habeas fundamentum ad illum sperandum ex diuina virtute, sequitur ex tacito daemone pacto illud sperari. Differt haec vana obseruantia à diuinatione, quod diuinatione sit in cognitione alicuius occulti effectus, at obseruantia tendit ad opus, verbi gratia ad aliquod bonum sibi, vel alteri comparandum, quaeque vocatur magia communi, & vltimo vocabulo. Si autem assumatur media ad inferendum alteri damnum vocatur maleficium.

2. Vana obseruantia, seu magia semper habet tacitum cum daemone pactum: quia vtriusque mediis, quae solum ope daemone efficaciam habere possunt, vnde assumens illa tacite opem daemone implorat: aliquando cum expresso pacto cum daemone haec magia contingit.

3. Quomodoque sit, siue cum pacto expresso, siue tacito est grauius peccatum, quia habere commercium cum daemone, & ad illum recurrere; cedit in grauius diuinae maiestatis iniuriam. Neque in hac parte admittenda est paruitas materiae (quamuis probabiliter reputer Valen. disp. 6. quaest. 33. p. 3.) quia quilibet cum nequissimo hoste societas, quodlibetque commercium, & recursus, & in eius ope filicia religioni diuinae maxime aduersatur, tamen materia, & effectus intentus leuissimus sit: sic Sanchez lib. 1. in decal. cap. 40. num. 13. Lessius lib. 2. cap. 44. dub. 4. num. 26. indicat Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de superstitione. cap. 14. num. 10. Neque ab hoc peccato excusatur iis mediis vanis vtens, ex eo quod daemone pacto tam explicito, quam implicito renunciet: nam esto verbis renunciet, facto ipso pacto & commercium cum daemone inire valet, vt bene relato Philiarco de Offic. Sacerdot. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 11. vers. quarta conclusio, docet Sanchez lib. 2. in decal. cap. 40. n. 25. Excipie nisi vtaris illis vanis non ad experiendum effectum, sed ad conuincendum illis vtentes ex daemone auxilio operari, qualiter testatur Caetan. in summ. verb. Incantatio se quibusdam verbis sacris vsu fuisse ea protestatione facta, se nullo modo dicere illa verba, sacra, vt instituta à daemone ad mouendum anulum, sed ea in Deum eorum auctorem dirigere: qua intentione posita verba protulit, & anulus immotus permansit: sic Sanchez lib. 2. in decal. cap. 40. num. 25. & lib. 7. de matr. disp. 95. num. 4. Debet tamen adesse necessitas huius experientiae, & spes moraliter certa deceptionem fore manifestandam: alias periculum erit, vt decepti in suo errore firmiter existant, & tu in eum labaris.

4. Aliquando ex ignorantia, & inadvertentia vincibili tamen, sed non crassa, & supina potest esse veniale peccatum.

tum in magia, quæ absque expresso pacto cum demone fit: sic Valen. Sanch. Lessius locis citatis. Stante tamen expresso pacto non videtur quæ ratione inter fideles possit dari ignorantia à mortali excusans. Sanch. *suprà*. Secundo dicunt Sanch. & Valen. esse veniale peccatum, si his superstitionibus vitæ non ferio, sed ioci causa, vel ex quadam animi levitate, & curiositate videndi, an effectum habeant. At certè mihi difficile est hanc curiositatem à mortali excusare: si quidem societatem cum demone habere & eius auxilium tacite perere, tamen ex curiositate, & levitate fiat, in gravem cede diuinæ maiestatis iniuriam, & ex alia parte non leui periculo deceptionis est expositum.

5. Aduertendum tamen est, hoc peccatum magi alia grauissima peccata contra fidem, religionem, castitatem, & iustitiam secum deferre solere. Solent enim magi demones adorare eique sacrificium offerre, vt cum propitium, & beneuolum habent, renunciant Christo eiusque Sacramentis, reputant demones felices, neque Deo subiectum, cum eoque nefandos habent concubitus, & perpetuo eius obsequio se tradunt. Insuper damna grauissima, & homicidia præcipue infantium perpetrant: ob quæ merito ex hoc mundo exterminandi sunt.

6. Rursus vana obseruantia, seu magia triplex est iuxta triplex genus effectuum, qui per magiam procurari possunt. Prima est, qua tibi, vel alteri intendis scientias rerum naturalium subito, & absque vilo labore comparate. Secunda, qua tibi, vel alteri comparate intendis bona fortunæ, & honoris, corporis sanitatem, vitæ longitudinem, &c. Tertia, quæ damna proximis inferuntur. Omnis autem hæc distinctio, & diuersitas materialis est, non formalis. Nam in ratione magicæ superstitionis non distinguuntur; si quidem in omnibus his est eadem malitia, cultus demonis, societatis cum illo & in illum fiducia: sic Suarez *lib. 2. de superst. c. 14. n. 10. c. 15. n. 2.*

PUNCTVM IX.

Quæ possint à demone secundum eius virtutem fieri.

SUMMARIVM.

1. Petere à demone, quæ ipse prestare naturaliter potest non est propriè superstitio, esto sit grauissimum peccatum.
2. Latissima est demonis potestas. Expenditur. Primo circa elementa, aliaque res naturales.
3. Habent potestatem circa humana corpora. Et qualiter.
4. Circa animas separatas communis est sententia nihil posse.
5. Proponitur difficultas ex anima Samuelis. 1. Reg. 28. Et sit illi facta.
6. An verum sit sagas, & maleficia à demone asportari, an tantum sic fingi. Proponitur sententia negans asportari.
7. Sub distinctione questio resoluitur. De potentia demonis non esse dubium, de facto sæpe asportari.

VT plene obseruationis vanæ species intelligantur necessario præmittenda est hæc questio. Nam si à demone petas quæ ipse facere potest ex multorum sententia, quam probabilem iudicamus, superstitionem propriam non committis; tamen grauissimè peccas; quia non ei defers honorem Deo debitum, in quo superstitio sita est, sed defers honorem ei propriam, & naturalem. Quocirca inuestigandum est, quæ demones facere possint, quæ non satis inter doctores constat.

1. Vnum tamen est omnino certum, latissimam esse eorum potestatem ad nocendum hominibus, si Deus permittit; quia per peccatum non fuit eis sublata, imò nec diminuta naturalis potestas in hæc inferiora operandi; vt tradit D. Thom. ab omnibus receptus, 1. p. quest. 64. art. 4. Primò ergo habent demones potestatem circa elementa: possunt namque de vno loco in alium transferre nubes, ventos, pluuias, grandines, & tonitrua. Item possunt tempestates alibi exortas huc, vel illic impellere, sistere, & mitigare. Item valent ciuitates destruerè, incendia causare, segetes conuelere, & de vno in alium locum in ictu oculi transplantare. Item à fortiori possunt aurum, tærræ absconditum, vel mari inclusum extrahere, tamen si ratò Deus id permittat, ne hac occasione homines ad sui obsequium pertrahantur. Ratio autem est: quia ad præstandos hos effectus non requiritur nisi virtus motiua loco ad locum, quam ex pluribus scripturæ locis constat demones habere. Sed non inde sequitur posse ordinem viuens peruertere? quia Deus non permittit: ex diuina enim prouidentia eius potestas coercetur, vt rectè D. Thom. 3. *contra gentes. c. 108.*

3. Secundo habent demones potestatem circa humana corpora, vt ea possint variis morbis afficere applicando aliqua nociva, quibus humana industria occurrere non possit. E contra

possunt morbos omnes curare, qui naturalibus remedijs curari valent. Item possunt impedire lesiones omnes, quæ ex igne, gladio, aliisque instrumentis irrogati homini possunt, tum te interponendo, tum imperum infringendo, tum media contraria applicando, sicuti Simon Magus sæpe faciebat, itò tamen id Deus permittit, ne simplices decipiantur. Deinde possunt de loco in locum homines transferre breuissimo temporis spatio. Item possunt eorum formas, & qualitates transmutare, non intrinsecè, sed extrinsecè tum aliam loco illius substituendo, tum reddendo illum inuisibilem corpore aliquo intermedio opposito, tum transportando in partem longinquam, tum immutando phantasia presentium, vt videatur muratus, cum tamen in se nullam receperit mutationem. Tertio habent potestatem imprimendi in anima coniuncta corpori, quæ ex phantasia, & dispositione corporis pendet; valent enim excitare ad odium, ad amorem, ad libidinem, aliaque similes affectiones. Quarto possunt inferiores demones aligare, comprimere, coercere, in corpora humana introducere, introducta expellere, ac denique possunt se voluntari Magorum subiecte. Alij autem effectus miraculosi, quique virtutem agentium naturalium excedunt, fieri non possunt à demonibus. Vnde demon non potest hominem in bestiam transformare, quia esto possit hominem occidere, non tamen potest brutam animam suo corpori venire, & sic vitam iterum illam expellere, & deuo animam hominis reunire. Quocirca omnes illæ transformationes, quæ à Magis referuntur, præstigiæ sunt & illusiones sensuum non veræ, vt constat ex cap. non mirum 26. quest. 5. & tradit D. Thom. 1. part. quest. 114. art. 4. ad 2. Cælius *lib. 2. de iusta heret. iunior. cap. 14.* Suarez *lib. 2. de superst. cap. 16. num. 6.* Similiter neque possunt demones homines producere aliaque perfecta virtutia quæ ad sui organizationem requirunt virtutem animæ coniunctæ, tamen possunt esse incubi, & succubi in corpore assumpto, & sic semen ad hoc decium in virtum feminæ introumittere, quo ipsa concipiat, sed tunc demon non est pater, neque genitor illius fetus, sed homo qui semen misit, quia demon semen transportauit, non produxit.

4. Circa animas separatas communis est sententia, nihil posse, neque enim possunt eas de loco in locum transferre. Nam si in celo sunt, alienum erat à diuina maiestate, & statum illo beatifico, vt demonibus subiectentur: sunt enim ibi iudices, & domini, si tamen in purgatorio existunt, sunt in via beatitudinis, & ob eandem rationem non decebat eas demonibus subiecti. Præter quam quod ibi sunt ex diuina ordinatione, donec peccata expient, quibus expiatis recta ad celum via tendant. Si autem in inferno morantur, habent ibi tanquam in carcere à diuina iustitia reclusæ, à quo exire vultatenus illis permittitur, demones vero executores sunt diuinæ iustitiæ, & illius ministri ad animas torquendas: his autem non conceditur, vt reos ducant, quod velint, sed vt torquent iuxta delictorum qualitatem: & ita expressè notauit Suarez *lib. 2. de superstitione, cap. 16. numer. 14.* Lessius *lib. 2. de iust. cap. 44. dub. 3. numer. 23.* Quocirca cum aliqua animæ virtute maleficorum appareret, non censendæ sunt ipse apparere, sed eorum imagines, & vmbre à demonibus efformari, & per quas ipsi demones loquuntur.

5. Sed obstat aduersus hoc pronuntiatum locus 1. Regum 28. vbi refertur ad Pythonissæ incarnationes Samuelis animam euocatum esse. Queritur enim Samuel de Saul quod ipsum obligauerit relinquere quietem id est sedem certam & stabilem, quam habebat. Dicit enim, quare inquietati me, vt suscitaret, quasi dicebam, quare me coegit relinquere locum, in quo quiescebam, & à mortuis resurgere: sed nulla alia via Saul Samuelem inquitauerit, nisi media Pythonissa. Ergo Pythonissa potuit animam Samuelis euocare à limbo. Quod autem verè Samuel apparuerit probati potest. Primò, quia factus testatur mulierem Samuelem vidisse, cum autem vidisset mulier Samuelem, & iterum dixit Samuel ad Saul, quæ de figura non videntur intelligi posse. Secundo, quia in *lib. Ecclesiastice. cap. 46.* loquens de hac apparitione Samuelis dicitur. Post hæc dormiuit, & notum fecit Regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltat vocem eius de terra in prophetia delere impietatem gentis. Quæ verba videntur clarè probare verum Samuelem apparuisse. Tum quia in laudem Samuelis enumerantur. Tum quia per veram prophetiam sunt dicta. At si à demone figuram Samuelis inducens dicta essent, non videretur posse in laudem Samuelis tale dictum diabolicum credere, neque illud dictum prophetiæ nomen obtinere. Quod si dicitur in laudem Samuelis illam prophetiam credere, tamen à demone factam, quia demoni facte concessa, eò solum, quod Samuelem representauerit, imò fortè media reuelatione ipsi facta representauerit, adhuc non satisfacit: quia aliena esse videtur Samuelem, adhuc non satisfacit: quia aliena esse videtur à congregacione iustorum animarum quælibet loci, & familiaritas cum demonibus. Ergo non est credendum animam sanctissimam Samuelis assumpsisse demonem, vt mediatorum ad manifestandum Sauli exitum vitæ suæ. Præterea

Præterea hæc propheta dicitur facta per vocem Samuelis: si autem qui ibi apparebat, non Samuel sed demon esset, potius dicitur debet prophetiam factam à Samuele per vocem demonis, quam per vocem ipsius Samuelis: propriam enim vocem propheta requirit, non vmbriticam.

In hac re dicendum est probabilius esse, & meo iudicio certum veram animam Samuelis apparuisse ob rationes modo dictas, quæ amplius videntur. Facor namque aliquando vmbra, & imaginem nomine imaginati, & representati appellari, vt probat Augustinus. *lib. 2. ad Simplician. quest. 3.* Sæpe enim dicebatur Deus apparere, cum tamen non ipse, sed Angelus eius nomine appareret, & Pharaõ dixit se spiritus vidisse, & vacas ad ripam Nili, cum tamen solum illarum imagines vidisset, & Nabuchodonosor fecit se vidisse statuas, & deinde arborem, cum tamen non veram statuas, neque arborem, sed solum illius imaginem viderit. At quando ad veram & propriam significationem verba accomodari possunt, non debent ad hos tropos, & improprios sensus detorqueri. In presenti autem conuenientiùs est, & forte necessarium, vt in propria significatione verba videntur, & de vero Samuele, & non vmbriticò apparitio intelligatur. Quod tam ex illa loco Reg. quam ex Ecclesiast. factis colligitur. Ex loco Reg. quia ille qui apparuit dixit Sauli faciet tibi Dominus, sicut locutus est in manu mea. At comminatio, quam Dominus Sauli per manum Samuelis sæpe fecerat, non erat per Samuelem fictitiùs, sed verum. Item ipse Samuel conuictus est, quod fuerit à Saule inquietatus, vt suscitaretur diabolus autem nunquam fuit inquietatus, vt suscitaretur. Ergo non de diabolo sub forma Samuelis, sed de vero Samuele debent intelligi. Clarius autem id constat ex loco Ecclesiast. 46. Nam eodem tenore, quo dicitur Samuelem prophetam Domini esse in sermone fidelem, & ab auaritia immanem, & tamen in Domino obdormisse: dicitur notum fecisse Regi finem vitæ suæ, & exaltasse vocem suam de terra in propheta delecte impietatem gentis, sed esse Samuelem prophetam domini in sermone fidelem, ab auaritia immanem, & tandem mortuum esse, non contigit per figuram, & representationem, sed verè, & proprie. Ergo illa Regi manifestatio finis vitæ suæ à vero Samuele procedit, & non à figurato. Et confirmo: nam ab illo dicitur manifestata fuisse Regi futura qui dormiuit, id est, mortuus fuit, sed mortuus fuit Samuel verus, & non vmbriticus. Ergo verus Samuel apparuit. Deinde ascendente Samuele de terra Deus exaltauit vocem eius in propheta, id est, fecit vt alta voce futura prædiceret abique vilo errore, vt sic Samuel non solum in vita, sed post mortem verus propheta haberetur, quod de vero Samuele oportet intelligi: sic August. *lib. de cura pro mortuis agendis, c. 15. c. 16.* mutans sententiam, quam docuerat *lib. quest. veter. testam. q. 27. c. lib. de doctr. Christiana, cap. 29. Basilian. epistol. 80.* Iustinus Martyr. *dialog. cum Tryphone, versus finem.* Ambrosius *lib. 1. in Lucam, ubi de Zacharia turbato.* Lyra, Caietan, Abulens. Charchulian. Galpar. Sanchez, & alij Commentatores Regum. Bellarm. *1. lib. 4. c. 11. Martin. Delrio lib. 2. de quest. mag. q. 6. c. 2. sect. 4. Vallar. de sacra Philosoph. cap. 33.* Suarez *t. 2. in 3. p. 8. Thom. 9. 52. disput. 42. sect. 2. c. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 16. numer. 18.* Benedict. Pereira in 7. cap. Exodi. *disp. 8. Lessius lib. 2. de iustitia, cap. 44. num. 13.* Neque obstat Samuelem dixisse Sauli: Cras tu, & filij tui mecum eritis; quia non intellexit mecum eritis; in eodem loco paradisi, sed mecum eritis in sepulchro; hoc est sicut ego mortuus, sum, & sepultus, sic vos mortui, & sepulti eritis. Frequens enim est in scriptura etiam de malis cum moriuntur dicere apponi ad patres suos. Hæc enim ad corpus potius quam ad animas referuntur. Item non obstat, quod Samuel permisit se à Saule adorari; quia non constat eum adoratione lætari adorasse, sed dulcia tantum, quæ sanctis licita est.

Secundo dicendum est verum Samuelem non apparuisse ex vi, & efficacia magiæ incantationis sed occasionaliter ex illa, Dei tamen iussu, & ordinatione tum ad gloriam Samuelis, tum ad maiorem Saulis punitionem: sic ferè omnes Doctores nuper relati, sed specialiter S. Thom. 2. 2. *questione 174. artic. 5. in respons. ad 4. Caietan. in supradicto loco Reg. & ibi Galpar Sanchez, Suarez, Lessius, & Pereira supra.* Et ratione probatur. Nam si anima Samuelis vi, & efficacia magiæ artis ab inferis excitaretur: maximam inde laudem magica ars obtineret, vt quæ potens esset vi sua sanctas animas in sinu Abraham quiescentes extrahere, & ducere, quod Mago placuerit. Si autem non valet coactas extrahere, sed voluntarie consentientes: & Samuel efficacia artis annuit proculdubio occasionem tribuit suspicandi autem magicam potentissimum esse, eiusque exemplo possent homines excitari ad illum vsu; si quidem ipse mortuus non repulit, cum posset, sed potius consentit. Nullo ergo modo dicendum est, arte magica Samuelem fuisse excitatum, sed dum Pythonissa incantationes parabat, eius oculis se obtulit. Quod sufficienter colligitur, ex eo quod statim ac mulier securitatem à

Saule obtinuit in maleficio faciendo simul apparuit, Ergo non apparuit ex vi incantationis, quæ vt fieret longum tempus expectulabat. Itè Pythonissa turbata est vehementer viso Samuele, quod non fieret, si ad eius incantationem Samuel appareret; sicuti aliarum animarum imagines apparebant. Deinde Samuel non apparuit eo habitu, & forma, quæ solent hæc spectra arte magica apparere. Alia enim vt refert Theodoret. *q. 62.* pedibus lustrum elatis, & capite deorsum, à iâ supra sicuti sepebantur, apparent, & apparent tetica, & obscura. At Samuel apparuit reclusus, & splendore circumfulsus, ita vt ipsa Pythonissa diceret: Deos vidi ascendentes de terra: id est quid diuinum video. Ergo signum est non ex magica arte, sed Dei virtute, & ordinatione Samuelem apparuisse, cum Pythonissa se pararet ad incantationem, neque obstat Samuelem quæsi. Quare inquietati me; quia ob petitionem Saulis Deus illum inquietauit, id est quietem relinquere fecit, & sic à Saule occasionaliter Samuel inquietatus fuit.

Quod si roges, quare Deus Samuelem excitauit, vt Sauli futura prædiceret cū Pythonissa incantationem præpararet, & non antea; cum ipse dominum consuluit per somnia, per sacerdores, & prophetas: videtur enim occasionem tribuere existimandi à Pythonissa Samuelem fuisse euocatum? Responderi potest merito id factum esse, tum vt Saul se cognosceret à Deo esse despectum, qui consultus ei non respondebat. Respondit autem, cum Pythonissam consuluit, tum in poenam peccati recentis commissi. Tum quia illo tempore acerbior illi futura erat sententia: eo quod timore grandi angebatur. Tum forte, vt à peccatis respiceret, eaque penitentia deleret, motus morte iam imminenti, & notificata per eum, cui fides necessario adhærenda erat.

6. Restat satisfacere illi quæstioni: an verum sit sagas, & maleficos à demone asportari, & conuentibus interesse, an tantum sic fingi, & imaginari; sicuti cum quis dormiens reportat loca plurima peragere, cum tamen verum non sit, sed solum imaginatione luccedat. Non desunt, qui negent verè Magos à demone asportari, neque verè conuentibus interesse; sed omnes illas demonis adorationes, nefarios concubitus, conuiuia, & similia per representationem succedere: & probant primò, quia sæpe testantur ibi a fuisse, cum tamen manifestè constet locum non deseruisse; in duplici autem loco non potest demon corpus collocare. Secundò, testantur ibi vidisse plurimos, quorum suspicio nulla est de hæc ita nefandi. Tertio, affirmant pronunciatio nomine I e s v statim omnia euanescente: quæ si vera essent non possent ita breui tempore, & ibi assidentes illic reperiuntur. Quarto, si in voluntate sagarum situm est transportari ex loco ad locum, quomodo carceribus detinentur, & à iudicibus puniuntur? Quintò, mutant aduersas formas, quod demoni est impossibile. Sextò, in cap. Episcopi 25. q. 5. reputantur hæretici credentes de loco ad locum striges verè transferri, sacerdotibus grauius mandatur, vt per luas Ecclesias prædicent falsa esse, quæ de iis mutationibus sagæ confingunt.

7. Cæterum loqui possumus de facto, & de potentia. Et quidem de potentia nemini potest esse dubium posse demonem has sagas, seu striges de loco in locum breuissimo tempore transferre, tametsi obia clausa sint; quia facillimo negotio potest omnes portas aperire, & murum si opus fuerit diuidere, & iterum copulare: quæ sola virtus mortua, quæ demonibus naturaliter instra est, hæc omnia fieri possunt. Nunquam tamen potest demon corpora penetrare, aut in duplici loco idem corpus constituere; quia ij sunt effectus excedentes naturalem virtutem ac prouide miraculosi, & multo minus potest sagas in bestias transformare quia vt dictum est, naturalem virtutem excedit. Neque obstat magos in Ægypto, Exod. 8. c. 9. virgas in serpentes transmuisse; quia hæc cum sint animalia imperfecta, quæ ex putrefactione terræ, & elementorum dispositione sæpe generantur, poruerunt applicare materiam, vt sic breuiter illæ transmutationes fierent. Adde pluribus probari solum apparetur illas transmutationes factas esse.

At si de facto loquamur, assumendum est sæpè has sagas à demone asportari, & conuentibus interesse verè, & realiter, & non tantum apparere: sic ex communi sententia docet Valent. 2. 2. *disp. 6. q. 12. punct. 2. Pegna. director. 2. p. comm. 67. post medium.* Azor. *c. 1. lib. 1. instrum. d. c. 25. q. 3.* Suarez *t. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. c. 16. n. 24.* Sanchez *lib. 2. in decalog. cap. 40. n. 6.* Lessius *lib. 2. de iustitia. c. 44. dub. 3. num. 15. c. 16.* Martin. Delrio *lib. 2. q. 10. c. lib. 5. sect. 16. n. 4. c. 5.* Et desumitur ex tot virorum, & mulierum testimonijs, vt prudenter negari non possit. Neque obstant argumenta contraria. Ad primum concedo aliquando solum apparetur has lamias transferri, quod facit demon, vt veras transmutationes infirmit, & iudices derinat, ne sagas pro criminis qualitate puniant, putantes solum apparetur hæc fieri. Quod si virgas, quomodo cognosci possit, quando verè, quando apparetur tantum transferantur, Respondeo ex aliorum testi-

monio circumstantiis obseruatis. In casu autem dubio semper praesumendum est transferri. Adde, esto de facto nunquam translatae sint, debent ac si essent translatae puniri? tum ob pactum cum daemone expressum. Tum quia voluerunt se transferri, & ad illum finem se vocationibus praepararunt. Tum quia cum in se redeunt approbant, & gaudent de factis in illos nequissimo conuentu sibi representatis, ac si verè ita contigissent. Ob quae merito debent è mundo exterminari, quia reipublicae perniciosissimae sunt. Ad secundam concedo saepe daemones, vt his diabolicis conuentibus auctoritatem praestant, effingere ibi figuras piorum viro- rum, hoc tamen non tollit, quominus eius ministri ibi adfuerint. Ad tertiam fa- reor pronuntiatione nominis Iesu omnia euanescere aliquan- do, & sagas ibi translatae illic permanere. Ad quartam di- uina providentia factum est; vt è manibus iudicis se liberare non possint. Tum vt ipsa malefica puniantur, tum vt om- nibus confiteri daemone diuinæ providentiæ subiectum esse, sibi- que obsequentes in periculo deserere. Ad quintam nego formam propriam immutari, tamen magis videatur per imaginationem mutata esse. Ad sextam dico in illo cap. *Epif- eopti* nullo modo damnari credentes, sagas, seu stygas, de lo- co in locum transferri, sed damnari credentes transferri in veras bestias transmutatas. Idem credentes Dianam esse ve- ram Deam, posseque equos efformare, quibus lamiae tranf- uerentur, & Herodiadem verum suum corpus assumere & cum lamis aëra discurrere. Hæc enim omnia erronea sunt, & à vera philosophia prorsus aliena.

P V N C T V M X.

Declarantur magicæ Superstitionis, quo-
vsque illicitæ sint.

S V M M A R I V M.

1. *Vt effectus aliquis à magia damnata procedat, debet causam naturalem excedere, & quomodo hoc possit cognosci.*
2. *In casu dubij à causa naturali reputandus est.*
3. *At posito à causa naturali provenire non posse, à Deo, vel à daemone debet necessariò provenire, quod colligen- dum est ex medijs assumptis, & in casu dubio repu- tandum provenire, à daemone.*
4. *Non potest demon scientias rerum naturalium tibi bre- vissimo spatio infundere.*
5. *Si hoc procuras, supersticiosus es, & qua inde infe- rantur?*
6. *Differt hac magia supersticio à diuinatione, quia diu- inatione transiens cognitio procurator, at magia su- perstitione permanens.*
7. *Scientia rerum naturalium tamen male acquisita liberè uti potes.*
8. *Si aliqua verba, vel signa sacra usurpes, credens illi li- berum te esse à subitanea morte, à laesione inimico- rum, ab aliòque casu fortuito, &c. superstitionem magicam committis.*
9. *Idem est si bona fortuna precibus circumstantiis vanas habentibus consequi speres. Et quid de mulierculis, vulgò ensalmadoras.*
10. *Qua in his precibus à superstitione excusent.*
11. *Si medijs improporionate sanitate corporis procuras su- persticiosus es, & quid de usu imaginum astrono- micarum?*
12. *Mutare locum in ludis, sperans inde felicem euentum, supersticio est, subintelligitur, si ceriò credatur.*
13. *Quid dicendum de iis (quos Hispani vocant salutato- res) alij eos approbant, alij improbant.*
14. *Sub distinctione responderetur.*
15. *Explicentur aliqui casus, ex quibus licitus, vel illicitus horum salutariorum usus colligi possit.*
16. *An virus residens in salutarioribus ritibus operantibus na- turalis sit, an diuinitus infusus? No est satis exploratum.*
17. *Ars chymica hominibus est incognita.*
18. *Assumere vana ad proximorum nocumentum supersticio magica est omnibus derestabilior.*

I. VT effectus aliquis supersticiosus, & arte magica effe- ctus debet constare, neque à causa naturali productum esse, saltem eo modo, quo est productus, neque à Deo pro- venire. Nam si à causa naturali adæquatè provenit non ad Magiam damnatam, sed ad Magiam, quæ pars est philoso- phiz pertinere: si autem à Deo est productus contra virtutem causarum naturalium, erit opus diuinæ virtutis. Cognoscere autem quando à causa naturali, quando à Deo, quando à dæ- mone effectus proveniat, difficile est, vt rectè expendit Valent. 2. 2. *disp. 6. q. 13. p. 3. ante med. Sanch. lib. 2. c. 40.*

à n. 42. Vt autem cognoscatur, an à causa naturali, an à su- periore virtute effectus proveniat comparanda est causa cum effectu, & effectus cum causa, & examinandum, an ex sapien- tium doctrina talis causa potens sit effectum producere, eo modo quo productus est. Si enim iudicio prudentum firmatur causam illam impotentem esse ad talem effectum producen- dum, necessariò concluditur non provenire à causa naturali. Alias si huic iudicio inhærentem non esset, nihil in philoso- phia certum pronuntiaripotest: vt bene dixit Valent. *disp. illo punct. 2. vers. Apertines.*

2. In casu tamen dubio, an effectus naturaliter à causa ap- plicata proveniat, reputandum est provenire. Tum quia evi- tatur delictum, quod non debet praesumi, nisi probetur. Tum quia virtutes causarum naturalium multiplices sunt, & multis etiam sapientibus ignotæ. Nam saepe ea quæ tanquam mira- cula habebantur inveniuntur à causa naturali provenire, vt multis exornat August. *lib. 14. de civit. Dei, c. 24. & confir- mari potest ex his quæ refert Plin. lib. 28. in *istit. natur. c. 8. de Pylilis, & Marcis, quorum tactus venena curabant, & aspectus serpentibus terrore erat: sic Sanchez lib. 2. c. 40. n. 44.**

3. At posito effectum à causa naturali provenire non posse, necessariò est dicendum à Deo, vel à daemone provenire. A quo autem proveniat investigabis ex medijs, quibus ad effe- ctum comparandum veteris. Si enim media non sint à Deo, & ab Ecclesia instituta, sed præter consuetudinem, & usum vi- ro- rum prudentum fatendum est à daemone, qui in his vanis complacet provenire. Secus vero si veris medijs ab Ecclesia præordinatis, neque in illorum usu modum excedis, quod dixerim, quia potes vi medijs à Deo præordinatis, ora- tione scilicet, ieiunio, aliisque Ecclesiasticis ceremoniis, putans effectum infalibiler habitura, cum tamen non habeat, nisi pro Dei beneplacito in quo modum excedis. Item circa effectum, ad quem talia media non sunt præordinata. Quod si inquiras quid in casu dubio iudicandum est. Respon- deo, reputandum esse à malo spiritu provenire; quia miracu- la præsumenda non sunt, nisi probentur, neque credendum est Deum absque gravissima necessitate ea facturum: sic bene probat Sanchez *lib. 2. in *decalog. c. 40. n. 44. Lessius lib. 2. de iustit. c. 43. dub. 10. n. 62. & 63. & c. 44. n. 2. Suarez r. 1. de Relig. lib. 2. de superst. c. 15. n. 1. 13. & 14.**

4. Circa primam superstitionem magicam, quæ est de scientiarum infusione, dicendum est impossibile esse daemoni scientias rerum naturalium tibi brevissimo spatio infundere. Tum quia ipse non videtur habere virtutem producendi hos habi- tus; neque immutandi immediate superiores animæ potentias; sed ad summum habet potestatem immutandi phanta- siam, qua immutata per Sympathiam immutatur intellectus. At cum phantasia non possit simul immutari omnibus actibus, qui necessarii sunt ad vniuersæ scientiæ consecutionem; efficitur nullo modo posse brevissimo tempore scientias tibi com- municare: & ita tradit Suarez *lib. 2. de superst. cap. 16. numer. 12. Quod si aliquando videas quem medijs vanis, & inefficacibus subdito se in aliqua scientia ostendere verita- tissimum, vt de Anabaptistis dicitur, qui sumpto illo excecando pane (quem ipsi Eucharistiam vocant) totam scripturam recitant, ac si illam memorè mandassent, cum tamen antea prorsus illam ignorarent, dicendum est, daemone illis infu- dere, & ipsorum linguam mouere, quod non leuiter colligitur, ex eo quod renuntiat hæret. & penitentia peccati hæc omnino ignorantes reddatur.*

5. Verum esto daemone hanc scientiam infusione facere non possit subito, si tamen tu illam procuras medijs vanis, & à diuina providentia non præordinatis supersticiosus es; quia conuinceris à daemone petere quæ Dei sunt propria. Ad idem est, si vanis vtaris, vt memoriam augeras, in studijs proficias, semper enim conuinceris à daemone procurare si quidem Deus neque promittit vanis acquiescere, neque illis moueri potest. Ex his constat artis notoriæ usum superstitionis esse, vt prope qui medijs ieiunijs, & orationibus permixtis vanis quibusdam circumstantiis præterdunt rerum naturalium cognitio: D. Th. 2. 2. q. 95. art. 1. Martin. Delio *lib. 3. de *quisi. mag. q. 4. sect. 2. Lessius lib. 2. cap. 43. dub. 10. num. 62. Sanch. lib. 2. in *decal. c. 40. n. 30. Suar. lib. 2. de superst. c. 15. à n. 4.***

6. Quod si inquiras in quo hæc vana obseruantur, & ma- gica supersticio à diuinatione differat, Respondeo differre, quod in diuinatione procurator cognitio transiens alienius effectus oculatis, quæ tota nititur auctoritati & testimonio dæ- monis reuelantis. At per magicam superstitionem procuratur cognitio scientifica permanens, seu in habitu naturalium rerum, quæ per industriam obtineri poterat, vel à Deo diluini- tus infunditur.

7. Aduerto tamen scientia semel acquisita rerum naturalium tamen si ope daemonis acquiesceris, libere te posse illa vi filosof- que eam docere. Quia in hoc usu, & in hac doctrina nulla queam infusa: sic Suarez *lib. 2. de superst. cap. 15. n. 24. Vi- ro- g. 4. de Magia, Valent. 2. 2. disp. 6. q. 13. p. 2. vers. quarto neque.*

neque. Sanchez. lib. 2. c. 41. n. 1. & c. 42. n. 10 & lib. 7. de matr. disp. 96. num. 4.

8. Circa secundam speciem magicæ superstitionis bona corporis respicientem. Regula generalis est ope demonis effectum procurari, quoties veris mediis, quæ non sunt ad talem effectum à Deo præordinata. Hinc fit te superstitionem mortalem committere, si aliqua verba vel signa facta vsuperpes, vel tecum deferas, credens illi liberum esse à subitanea morte, à laesione inimicorum & à quolibet alio casu fortuito: tamen illis verbis & signis factis admixta non sint aliqua inutilia; quia defersis verbis infallibilitatem effectus, quem ex diuina institutione non habent, aliis essent sacramenta, vel sacramentalia, sic Lessius lib. 2. de iustitia, cap. 43. dub. 10. num. 63. veru obserua. Nauarr. summ. cap. 11. numer. 34. & cap. quando de consecratione, distict. 1. cap. 19. numer. 160. Suarez tom. 1. de Religione, lib. 2. de superstitione, cap. 15. num. 9. & 10. Sanchez lib. 2. cap. 40. num. 20. Circulo de superstitione, part. 3. cap. Sayrus Clau Regia lib. 4. c. 6. num. 8. At si vsuperpes faceretur verborum, & reliquiarum asportatione non sperare certo hos effectus, sed confidens Deum illo reuerentia acti, & Sanctorum meritis, & intercessione fortè mouendum esse, vt concedat, nullam superstitionem committis, sed potius religionis actum exeres; quia salurem corporis speras mediis à Deo præordinatis; & non aliter quam præordinata sunt: sic Suarez & Sanchez locis citatis.

9. Secundò fit, à fortiori superstitionem mortalem esse; si bona fortunæ, corporis, sanitatem, aliisque similia preteritas consequi precibus circumstantias vanas & inutilis habentibus si credas illam vanam circumstantiam necessariam, vel vtiem esse ad effectum: nam cum non sit vtilis ex se, debet esse vtilis ex præmone, & directione alicuius, non D'i, quia vanis non mouetur. Ergo demonis. Ergo speras effectum à demone consequi. Est ergo mortalis superstitio etiam in materia leuissima: sic Sanchez, lib. 2. in decal. 40. num. 8. & 22. in d. n. 23. Lessius cap. 43. dub. 10. num. 63. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 13. p. 2. col. 2. Ex qua doctrina rectè potes colligere iudicium de mulierculis illis quas vulgò vocat *ensalmadoras*, o *sanctiguadoras*. Si enim vanas aliquas circumstantias miscat (vt regulariter miscere solent) precibus, & orationibus fidentes sic effectum esse consecraturæ, & non aliter sine dâbio mortalem superstitionem committunt. At si nullam circumstantiam vanam miscant, permitti poterunt, dummodo non credant effectum infallibiliter esse consequendum. Rarò tamen ita procedunt, vt rectam, & moderatam habeant intentionem, nullaque circumstantia vana vtantur, idèoque rarò permitti debent præcipue cum his vtentes viles sint, & vite non probata, omniâque ad quantum dirigant, & multis fallacis vtantur: Sanchez aliis relatis, lib. 2. cap. 40. num. 39. Deinde colligere potes superstitionem mortalem committere, si credas sanitatem, & bona fortunæ consecraturam recitando preces ad solis ortum in tali figura, tali voce, & non aliter; quia hæc imperationi diuinæ vana sunt: Sanchez numer. 22. Lessius num. 63. At idem est, si certo numero missarum, tali serie, & ordine promittas effectum imperare, credens aucto, & diminuto numero nihil prodesse, & à fortiori si credas hunc numerum candelarum esse appendendum tali loco, tali hora esse missam recitandam; quia hæc vana sunt vt diuinam maiestatem moueat: Sanchez cap. 40. num. 40. & constat ex Tridentin. sess. 22. decreto de obseruandis, & vicandis in celebrat. Missar.

10. Non tamen erit superstitio, si liber ab hac credulitate cum numerum missarum dicas in memoriam alicuius sancti: tum vt te ad maiorem deuotionem excites, tum vt illius meritis, & intercessione adiuueris. Quapropter non est damnandus, qui missas, quas vocat D. Gregorij vana superstitione denudatas recitat in memoriam, & honorem D. Gregorij qui triginta diebus post defunctis specialiter orauit. Neque ille qui nouem diebus imaginem alicuius sancti vifitaret in memoriam nouem mensium, quibus sanctissima Virgo Deum in vtero suo portauit, vel in alterius mysterij recordationem. Neque qui numerum certum candelarum apponeret ob eundem titulum; quia tunc non in numero, sed in oratione fiducia ponitur, & numerus assumitur ad speciale deuotionis excitamentum, credens si augetur, efficaciorum esse. Ex quo constat non esse absolute damnandum, vt superstiosum vsum multorum fidelium, qui in animalibus mœdendis diem alicuius sancti obseruant, & vt à morbis, & periculis liberentur, iuxta eius tempus noties circandocantur; quia credendum est diem illum obseruare, & numerum assumere in illius sancti memoriam, & honorem; non quia fiant illis ceremoniis ita certo effectum consecraturæ, & illis dimittis aut auctis nullum habituros esse. Et idem est de colligentibus herbis in die natalis S. Ioannis Baptistæ; non enim credendum sic colligentes sperare effectum infallibiliter esse illa circumstantia, sed illam apponere in speciale sancti honorem, & vt se ad illius deuotionem excitent: sic Sayrus clau Reg lib. 4. cap. 6. n. 7. Deltio lib. 8. disp. 96. p. 2. q. 4. sect. 6. Valent.

2. 2. disp. 6. q. 13. p. 2. col. 2. Sanchez lib. 6. cap. 40. n. 31. vbi optime aduertit, si commodè fieri possit hæc esse extripanda ob periculum scandali, & superstitionis. Alias docendi sunt simplices, ne errent: supradictis omnibus Bonac. consentit, disp. 3. de primo decalog. præcepto, q. 5. p. 4. n. 11. & seq.

11. Tertio inferitur, si mediis improportionatis sanitatem corporis, bona fortunæ, aliisque similia procures, superstitionem mortalem committis: quia tacite auxilium demonis imploras. Huc spectat vsus imaginum Astronomicarum, quæ quia sunt factæ sub quodam constellationis signo, & in tali figura reputantur proficæ ad varios morbos præcauendos, & curandos: talis enim vsus superstiosus est (quidquid dicat Cateran. quest. 96. art. 2.) Ratio est manifesta; quia illa arte facta ratione materia non sunt principia illorum effectuum, vt ipsimet Magi supponunt: sed ratione artificij esse non possunt, quia artificium confurgit ex tali ordine; & dispositione, quæ nullo modo sunt principia agendi, vt bene probat D. Thom. 2. 2. quest. 96. art. 1. ad 2. Ergo tota efficacia deuolui debet ad demonem vtentem illis arte factis, vt signis ad effectus promissos. Quod si dicas, ratione figuræ disposita esse rarefacta ad recipiendas influentias signi cælestis, ad cuius similitudinem sunt efformata: Contra, quia ob illam figuram non reddantur illa artefacta aptiora ad recipiendas influentias signi, ad cuius similitudinem dicuntur efformata, quam si quamlibet aliam figuram haberent; quia figura leonis equi dissimilima est signo cælesti leonis, ac figura bouis, & hominis; quia illa nomina illis signis imposita fuere ob distinctionem, non ob similitudinem. Deinde ipsum cælestis signum non est efficax ad effectus, quos hi impostores publicant. Ergo à fortiori non erit efficax signum ad illius similitudinem efformatum; & ita esse superstiosum hunc vsum affirmat D. Th. loco allegato, & ibi Valent. disp. 5. q. 13. p. 2. col. 6. Suar. lib. 2. de superstitione, cap. 15. à n. 18. Sanchez lib. 2. c. 40. n. 50. Less lib. 2. cap. 43. dub. 10. n. 63. & c. 44. dub. 2. n. 12. Martini Deltio lib. 1. disp. 96. mag. c. 1. q. 1. & c. 4. q. 1.

12. Ad idem caput superstitionis reducitur multorum vsum, qui dum ludant, neque eis fors feliciter succedit surgunt, & mutant locum, vt infelicem fortunam abiciant, & bonam concilient; si enim credant intentum consecraturæ, absque dubio peccatum mortale committunt; quia cum talis effectus sperari non possit à mutatione, neque à Deo; conuincitur sperandum esse à demone. At si non firmiter credunt ex mutatione intentum habituri, vt communiter contingit, sed sperant forte mutandum esse casu fortunam, non est superstitio mortalis: ita relato Alcozer lib. de ludo, cap. 2. paulo post princip. docet Sanchez lib. 2. decalog. cap. 40. num. 21. vbi bene aduertit consulere astrologos, qua hora ludendum sit, vt feliciter ludus succedat, vel in illo annullis vt mortale esse; quia ex astrologia sciri non potest quis Victor in ludo euasurus sit. Ergo si id agnoscerit est ex demonis scieria, quæ licet ad hæc futura non extendatur, illa tamen reuelat ignarus, & postea procurat effectum promissum implere, vt sic homines ad se pettrahat, & deceptos detineat.

13. Sed dubium non leue est de his (quos Hispani vocant *saluatores*) an eorum curatio, & effectus mirabiles, quos faciunt, tribuendi sint Magicæ superstitioni, vel Dei virtuti, vel causæ naturali: Causæ naturali non videntur tribui posse. Tum quia quibusdam precibus, & suo habitu, vel contactu morbis incurabilibus medentur, sanguinem detinent, canes rabidos interficiunt, pedibus nudis ignem conculcant, & alia huiusmodi mirabilia faciunt, quæ causarum naturalium virtutem excedere videntur. Ergo vel virtute diuinitus, vel demonis auxilio operantur.

Hæc in re est prima Tententia approbans absolute hos saluatores: sic Azor. 1. 1. institut. moral. lib. 9. c. 25. q. 2. Nauarr. summ. c. 11. num. 36. Margarita conf. flor. quest. moral. fol. 85. Caltanega lib. de superstitione, cap. 12. Palaz. os summ. vt bo in contrariationes: Lessius lib. 2. de iustitia, cap. 43. dub. 10. num. 63. circa finem; & Saues Victor. de arte magic. q. 4. num. 16. in solut. ad 2. Nam esto dubius fuerit de hac virtute, tandem concludit se nihil velle in hac parte definire, cum ob bonum commune Deus hanc virtutem aliquibus concedat, vel illi ex complexione, & temperamento habeant, sicuti habuerunt Marci, & Pysylli. Ratio esse potest; quia gratia sanitarum in Ecclesia existit. Ergo credendum est his saluatoribus salutem ex parte communicatam esse: siquidem effectum illius videmus. Neque obstat gratiam sanitarum independentem esse à quibusvis verbis, & contractibus, vt videre est in Apostolis, & aliis Sanctis miraculosam sanitatem concedentibus, qui nullis verbis, vel signis determinatis vtantur, sicuti vtuntur hi Hispani saluatores; quia hi non habent plenè gratiam sanitarum, sed ex parte. Quibus autem ex parte gratia sanitarum concessa est, mirum esse non debent, vt dependenter ab aliquibus ceremoniis concedatur. Adde illam gratiam fortè non tam esse gratis datam, quam à natura concessam ex constellatione cælesti, spectata viuentis complexione, & temperamento.

Secunda sententia absolute reprobatur hos salutatores, ut superstitiosos: sic Cirudo de *superstit.* 3. p. c. 7. & probati potest, quia neque ex virtute naturali, neque ex supernaturali procedunt. Ergo censendi sunt ex virtute demonis operari. Antecedens probatur non operari ex virtute naturali, quia virtus naturalis non est alligata verbis, nec signis determinatis, qualibus hi salutatores vtuntur. Item non apparet, quomodo possint per virtutem naturalium in momento temporis effectus ita mirabiles operari. Ex virtute autem supernaturali credendum non est, tum quia hæc peccatoribus transeuntur tantum solet concedi, & ad aliquem effectum Ecclesie necessarium: permanenter tamen non solet flagitiosis hominibus concedi, sed virtus sanctis, & Deo maxime familiaribus. At hi salutatores permanenter illam gratiam habent, & ex alia parte regulariter sunt improbi, neque ob alium effectum gratia vtuntur nisi ob lucrum, & questum. Tum quia illa vtuntur per signa & verba determinata, quod alienum est à gratia diuinitus concessa.

14. Dicendum tamen existimo, si salutatores signis, & verbis ad curandum vtuntur credentes à quocunque vsurpentur, effectum esse habitura, proculdubio superstitionem committere mortalem, sic Lessius *lib. 2. cap. 43. dub. 10. num. 63.* Suarez *lib. 2. de superstit. c. 15. num. 25.* Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 40. n. 47. vers. 8. est.* Probo, quia cum illis signis, & verbis annexa non sit naturaliter hæc virtus, relinquuntur, vt à Deo vel à demone illis fuerit annexa. At non constat neque auctoritate Doctorum, neque Ecclesie traditione à Deo illis verbis, & signis sanitatem annexi, aliis essent verba sacramentalia. Ergo recurrendum est ad demonem. Dices forte alicui sancto ob eius merita hæc gratia concessa fuit, vt à quocunque talia verba, & signa vsurpentur, illos mirabiles effectus faciat: quæ enim repugnancia in hac concessione inuenitur: Respondetur, esse de potentia Dei absoluta non inuenitur repugnancia, inuenitur tamen attenda eius ordinariæ prudentia, quia res humanas gubernat. Neque enim eius prouidentia videtur conueniens dari aliqua signa, & verba in Ecclesia de se efficacia ad illos mirabiles effectus præstandos, quin talia verba, & signa auctoritate Ecclesie essent approbata, & à Doctoribus cognita. Ne cuiuslibet liceret hæc via suas magicas superstitiones dissimulare.

Verum si salutatores virtutem concedant verbis, & signis non à quocunque factis, sed factis ab ipsismet saluatoribus distinctione vtendum est, si signa, & verba vana sint, vel ad effectus vanos eorum virtus extendatur, credendum est virtute demonis fieri. At si verba recta sint, & signa proportionata, præsumi poterunt virtute diuinitus concessa operari, maxime si sic operantes honeste viuunt; aliis suspecti habendi sunt: sic colligitur ex Suarez & Sanchez, & Doctoribus, quos ipsi referunt locis allegatis. Priorem partem probatur quia alienum est à diuina maiestate vt ad effectus mirabiles signis, vel verbis vanis, & multo minus virtutem concedere ad effectus vanos. Secundam partem mihi probat approbatio communis tum iudicium, tum confessio, quam pro se habent ij salutatores, atque personæ has gratias habentes, vt Rex Galliarum, qui suo contractu strumas curat. Quocirca diligenter ab ordinatis examinandi sunt antequam munus exercere permittantur. Nam si in potestate concessa signis, & verbis, & ad effectus vanos vtuntur, proculdubio repellendi sunt. Item sunt repellendi, si male viuunt; quia non est præsumendum peccatorum hanc gratiam sanitatis Deum permanenter concedere: sic Sanchez & Suarez *supra*. Quod si inquiras, quæ verba, vel signa reputanda sunt vana, & qui etiam effectus suspecti: Breuiter respondeo, verba vana esse, si neque ad sanctos, neque ad Deum dirigantur: nam eo ipso, quo in Dei honorem non cedunt, vana, & inutilia reputati debent. Signa, seu facta vana reputanda sunt, si nullam cum effectu operato videantur habere connexionem. Effectus item vanus est, si improbus sit, malus, vel nemini proficiuus, sic latet Suarez *lib. 2. de superstit. cap. 15. num. 11. & 12.*

15. Ex qua doctrina infero superstitionem esse vsurpantem tanquam vitia ad curationem, verba scripturæ in sensu improprio, aut falso, vt de se constat. Item affirmantem in præsentia alterius saluatoris maiori virtute præditi se nihil posse operari: quia siue sit virtus naturalis, siue supernaturalis ab eis non pendet. Item si dicat se alteri communicare virtutem curandi posse, quia hæc siue naturalis, siue supernaturalis sit personæ annexa. Ex parte effectus censeri debet superstitionis. Primum, si ad mouendum aliquam statuum rotam progressiuo ordinaretur virtus, vel ab illa peteretur responsum: quia ad hæc vana nunquam Deus virtutem cedit, & naturalis esse non potest, vt bene dicit Valent. *vers. diximus præterea*. Secundo, si pedibus ignem conculcasset: quia talis miraculosus effectus, nullus videtur esse vtilitatis; ac proinde non est præsumendum virtute diuinitus concessa operatum: ex virtute autem naturali hoc non videtur fieri posse. Idem à fortiori est, si valeat suo habitu aut tactu ven-

atos, vel morti proximis interficere: his enim mortem accelerare, tamen bono fine fiat, est intrinsece malum; quia est innocentiū interficere. Ergo non potest ex virtute à Deo concessa fieri. Dari autem ad hunc effectum naturalem virtutem diffici- est, nec debet præsumi, in his consensit Sanchez *lib. 2. cap. 40. num. 47.* Curare autem inuocato nomine I & v Crucis signando, & vulnera tangendo, manu, vel habitu, aut panem à se tactum porrigendo, non videtur esse superstitionis, quia his actionibus potuit Deus virtutem annexare Sanctorum, loco allegato.

16. Difficile autem est definire, an virtus residens in saluatoribus licet operantibus naturalis sit, an diuinitus infusa? Nam esse diuinitus infusam probatur, quia non apparet quomodo ex individuali qualitate, & complexione obtineri possit virtus tantorum mirabilium paratiua. Quod vero naturalis censenda sit probatur esse pluribus ethnicis, & gentilibus concessa, vt testatur Azot. *lib. 9. cap. 25. q. 2.* quibus non videtur deicens tale beneficium, si supernaturale est, concedi. Item esse similem virtutem in lapidibus, herbis aliisque animalibus. Cur ergo esse non poterit in hominibus? Deinde virtute naturali multi solo aspectu alios inficiunt: Ergo poterunt alij sic infictos sanare; cum natura procliuor sit ad bonum, quam ad malum. Fateor rationi stando me hanc in re indecivum esse. At motus auctoritate grauissimorum doctorum censio probabilius esse gratiam gratis datam, quia hæc via facilius intelligitur, quomodo effectus mirabiles fieri possint: sic Delrio *lib. 1. disquisit. mag. cap. 3. tota q. 4.* Azot. *lib. 9. in finit. moral. cap. 25. q. 2.* Nauart. *cap. 11. n. 36.* Sanchez *lib. 2. cap. 40. n. 49.* Lessius *lib. 2. cap. 43. dub. 10. n. 63.* inclinatur, Suarez *lib. 2. de superstit. cap. 15. n. 25. in princip. & num. 27.*

17. Secundum dubium in hac materia est de arte chymica, in qua fit transmutatio vilioris metalli in aurum, vel argenti, aliamve rem pretiosam; an inquam hæc transmutatio superstitionis sit? Qui affirmant virtute naturali hanc transmutationem fieri posse, consequenter à superstitione eam liberant, & contra affirmantes nulla virtute naturali fieri posse consequenter dicere debent superstitionem esse, quia Deus his rebus non se immiscet: rationes, & doctores virtusque partis expendi Martin. Delrio *lib. 1. disquisit. magic. c. 5. q. 1. sect. 2. & 3.* vbi tanquam probabilis defendit veram esse transmutationem, & q. 4. contendit hunc artis vltimum esse.

Mihi tamen placet sententia Valent. 2. 2. *disput. 6. q. 43. par. 2. difficult. vlt. vers. est igitur tertia sententia*, cui videtur consentire Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 40. n. 51.* esse igitur hominibus incognitam hanc naturalem transmutationem, quod optimis rationibus Valen. confirmat: & clare videtur probari, in *extranag. spondent. de crimine falsi*, vbi Ioan. 22. in hæc verba loquitur: Spondent, quas non exhibent, diuitias pauperes Alchymistæ, pariter qui se sapientes existimant in focum incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie huius artis Alchymia aleturum se proflores ludificat, cum lux ignorantie conficiat eos, qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admittantur, quibus cum veritas quæ sit non superat, dum certant, facultates exhauriunt, iidemque verbis dissimulant figuratam, vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurum, vel argentum sophistica transmutatione contingant, eoque interdum eorum temeritas damnata, & damnanda progreditur, vt fides (seu fictis) metallis eundem publicæ monete characteres hinc oculis, & non alias alchymicum fornacis ignem vulgum ignorantem elidant. Ex quo verissime deducitur Valent. studium illud chymicum esse committere indifferetum, periculosum, & illicitum. Esse indifferetum constat, quia contra discretionem, & prudentiam est studium assumere, quod euident mortaliter est, nullum esse effectum habitum. Est etiam periculosum, quia timeri potest, ne demon se tali studio ingerat, vt eos decipiat. Est etiam in publicæ perniciosis, quia hæc vana, & inutili spe consequendi diuitias, homines decipiunt, & tutili spe consequendi diuitias, homines necessarios non tempus terunt, & pecunias infumunt; & rebus necessariis esse attendunt. Ex quibus constat tale studium illicitum esse, quodque satis insinuat supra dicta constitutio graui infamia, aliisque penis hos alchymistas afficiens, & eorum studium auxiliantes, aureque ab ipso fabricato videntes. Inquit enim Pontifex Hanc itaque artem perpetuis volentes exaltare temporibus hac edictali constitutione sancimus, vt quicunque huiusmodi aurum, vel argentum fecerint, vel fieri fecerint facta mandauerint, vel ad hoc fecerint, dum id fieri, factis fuerint ministraverint, aut scienter vel auro, vel argento vti fuerint vendendo, vel dando insolentem verum tantum ponderis aurum, vel argentum, penæ nomine inferte cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti Alchymici existant. Et ca quod eos aliquo prædictorum modorum legitime constituerit deliquisse, facientibus nihilominus aurum, vel argentum Alchymicum, aut ipso vt permittitur, scienter vti vti perpetuæ infamiae nota respectis.

18. Restat dicere de tertia Superstitionis specie, in qua vana assumuntur ad proximorum nouicium: de qua in ratione

ratione superstitionis, nisi in speciale notandum occurrit prae-
supradicta. Est tamen haec species omnium detestabilissima
ob peccata iniustitiae, quae se cum trahit: omnia enim nocu-
menta, quae magicis illis superstitionibus à dæmone fiunt, Ma-
go tribuuntur, quia ipse illorum causa est utens dæmone vt
ministro ad illa operanda.

PUNCTVM XI.

An licitum, vel obligatorium sit tollere maleficia,
seu effectus per maleficia
comparatos?

SVMMARIVM.

1. Effectus bono, esto male comparato, si à dæmone in consueta
non pendet, vti poteris absque ulla superstitione.
Secus si à dæmone pendet.
2. Si effectus maleficij alteri nocius est, teneris medijs om-
nibus illicitis remedium procurare.
3. Licitum est, & aliquando obligatorium medijs supernatu-
ralibus vti ad curandos maleficij effectus.
4. Naturalia remedia licita per se sunt, & Mago obligatoria,
si illa nocumentum factum reparari potest.
5. Non licet Mago maleficij nocumentum reparare alio ma-
leficio, tamen si alia via ad damnum reparari non possit.
6. Non licet iudici causa curiositatis, vel alterius finis pra-
cipere Mago, vt maleficium coram se faciat.
7. An liceat maleficium destruere? Proponitur dubitandi
ratio.
8. Certum est licitum esse Mago hac signa data à dæmone
destruere.
9. Imo non solum licitum, sed obligatorium ex charitate est
in eo, qui conscius illorum fuerit.
10. Adde licere signa contraria apponere si debito fine appo-
nantur.
11. Satisfit rationibus, n. 7. adductis.
12. Quid liceat iudicibus circa maleficos.

1. **P**remitto. Primo effectum maleficij duplicem esse
alium in se bonum, alium alteri nocium; & uterque
potest esse independens à dæmone, vel ab illo dependens, si
effectus in se bonus sit, qualis est salus scientia, & pecunia
dæmonis arte comparata, neque à dæmone in consueta pen-
deat, poteris illam retinere, eisque vti, quia in illorum vsu
nullam cum dæmone societatem habes, sed potes penitere
societatis habitae, & re naturali vti, ac si à Deo tibi esset diu-
nitus concessa: neque enim ex concessione dæmonis aliquam
habet maculam: sic Martin. Delrio lib. 2. *disquis. mag. q. 4. li-
t. F. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 15. n. 24. in
fine. & cap. 17. num. 1. & 2. Valent. 2. 2. diff. 6. q. 4. st. 13. p. 2. col. 5. vers. quarto neque. Sanch. lib. 7. de matrimo-
n. dist. 96. num. 4. & lib. 2. cap. 4. num. 1. & cap. 2. num. 20. Victoria de Magia quæst. 4. num. 19. Solum in retentione diu-
nitatum, & aliorum bonorum exteriorum est aduertendum
sæpe fictitia esse, & illusoria, & sæpe ab alijs subfata. Qua-
propter vt illorum vsus tibi licitus sit, constare tibi debet veras
esse diuicias, & ignorare esse ab alijs subfatas: dum enim
ignoras ab aliquo subfatas esse, præsumere poteris ex profundo
maris, vel aliquo thesauro, aut minerali sub nullius po-
testate existente deductas esse: sic Suar. 1. 1. de Relig. lib. 2.
de superstit. cap. 17. num. 3. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 4. 1. num.
2. Bonac. diff. 5. de primo decal. prac. q. 4. p. 5. num. 11. in fi-
ne. Verum si effectus maleficio comparatus à dæmone pen-
deat, tamen si in se bonus sit, nequaquam licebit illum sic re-
tinere; quia talis retentio esset quædam cum dæmone confe-
deratio. Vnde si salutem, diuitias, scientiam promiserit tibi
dæmon consecrare, quædam tali caremonia visus fueris, ne-
quaquam tibi licet tali caremonia vti, esto omnia illa bona
amissurus sis; quia non licet maleficio vti ad beneficium ob-
tinendum: sic Suarez expressè. lib. 2. de superstit. c. 17. n. 2. &
est omnium sententia.*

2. **P**remitto. Secundo, si effectus maleficij alteri nocius
sit teneris, medijs omnibus licitis eorum remedium procura-
re. Quia teneris omnibus iniuriarum facere, & factam quoad
possis reparare: sic ex omnium sententia supponit Suar. lib. 2.
de superstit. c. 17. n. 13. & Sanch. lib. 2. in decal. c. 4. n. 23. &
24. Difficultas autem est in decidendo quæ media licita
sunt. Quædam enim sunt supernaturalia, quædam naturalia,
quædam supersticiosa.

3. **E**t quidem licitum esse, & aliquando obligatorium me-
dijs supernaturalibus vti ad curandos maleficij effectus, inda-
bitatum est: quia ad hæc sunt instituta, illisque mouetur
Deus, ne amplius nocumentum permittat. Hæc multiplicia
sunt. Alia sunt generalia pro omni beneficio consequendo,
damnoque vitando, nempe oratio, cum sæpe, & fiducia,

exercitium bonorum operum, misericordiæ, humilitatis, &
penitentiae, vsus sacramentorum, confessionis, & Eucha-
ristiæ, & reliquiarum sanctarum gestatio, & veneratio. Alia
hunc effectum specialiter ab Ecclesia dirigitur, vt sunt
exorcismi Ecclesiæ, quibus Ecclesia dæmones adiurat,
& à nocendo detinet. Item aqua benedicta, sal & panis
benedictus, quæ ex precibus Ecclesiæ vim habent ad dæmo-
num potestatem coercendam; mouetur enim Deus his preci-
bus assistere, protegere, & defendere talibus sacramentalibus
munitum. Alia item ratione suæ significationis specialem vim
habent dæmones coercendi. Hæc sunt, signo se crucis munire,
quo sanctissimam Trinitatem veneraris, memoriam Passionis
Christi recolendo; illo enim signo Christum crucifixum res-
fers, & diabolo obicit, quod illi durum est; quia videt illo si-
gno esse victum, & superatum, & adhuc diuinam virtutem ibi
assistere. Deinde est inuocatio nominis Iesus; quia obicitur il-
li Iesus, à quo fuit victus, & quia huic nomini non solum cæ-
lestes, & terrestres, sed etiam infernales potestates subduntur.
Vide de his remedijs Martin. Delrio lib. 6. *disquis. mag. cap.
2. q. 3. & sect. 3. Lessium lib. 2. de iustitia, cap. 44. nota d-
bitat. 5.* Dixi aliquando esse obligatorium his remedijs spi-
ritualibus vti; quod quando hoc sit ex iis quæ diximus tum
de orationis obligatione, tum de charitate in proximum col-
ligendum est.

4. **N**aturalia remedia licita per se sunt, & Mago obliga-
toria, si illis nocumentum factum curari, repararique potest.
At ratio hæc remedia naturalia efficaciam habent, dum dæ-
mon à nocendo non desistit, quia ipse vim medicamentorum
facile potest elidere, vel contraria apponendo, vel vias ob-
struendo, vel se interponendo: sic Lessius *dicto dub. 5. n. 28. Suar. lib. 2. de superstit. c. 17. n. 7.* Superstitiosa remedia voco,
quæ ex pacto dæmonis, & arte magica fiunt. Et de iis certa sen-
tentia est in nullo casu licere: quia in nullo casu licet vti opera
dæmonis, & eum illo commercium, & Societatem habere;
quia est intrinsecè malum: sic omnes doctores.

5. **E**x quo fit primo, nullo modo licere Mago maleficij no-
cumentum reparare alio maleficio, tamen si alia via damnum
reparari non possit; quia non sunt facienda mala, vt inde eue-
niant bona: & tradit tanquam de fide certum plures referens,
Sanch. lib. 7. de matrim. dist. 95. n. 1. & lib. 2. in decal. c. 41.
n. 3. Neque obstat *lex coram. 4. Cod. de Maleficijs, & lex regia
fn. tit. 2. 3. part. 7.* excusans maleficos maleficijs vtentes non ad
maleficiendum, sed ad maleficia impedienda: non vt rectè
Sanch. *suprà, & Suar. lib. 2. de superstit. c. 19. n. 14.* alios refe-
rentes, non excusantur supradicta culpa, sed à pœnis alijs per
leges impositis; quia non peccabunt contra iustitiam.

6. **S**ecundo fit non licere iudici causa curiositatis, aut al-
terius cuiuscunque finis præcipere Magis, vt maleficium coram
se faciant; quia esset eorum peccato cooperari: sic ex-
pressè Sanch. lib. 2. in decal. c. 41. n. 4. His tanquam certis
præmissis.

7. **D**ifficultas versatur, an inter media supersticiosa com-
putanda sit maleficij destructio; Soler enim dæmon cum
Mago pactum inire, vt stante globo capillorum, aliaque simi-
li re in tali loco, ipse nocebit: & ratione huius pacti non
obligatur illa destructa à nocementis inferendi cessatione, sed
liberum est continuare nocumentum, vel ab illo desistere.
Aliquando tamen erit cum Mago pactum non solum de no-
cumento inferendo, dum illa res perseverauerit tali loco, sed
quod illa destructa, vel à tali loco remota, à nocumento des-
sistet. Difficultas ergo est; an tale signum liceat destruere, Et
ratio difficultatis est; quia illius destructio est quoddam si-
gnum datum à dæmone sanitatis obtinendæ: sed nemini licet
obtinere sanitatem vtendo signis datis à dæmone; quia esset
dæmoni associari, & sanitatem ab eo obtinere. Ergo. Et con-
firmo. Ponamus dæmonem sic cum Mago pacisci, dum hic an-
nullus perseverauerit, non desistat à nocumento Petri, illo
tamen destructo, non solum à nocumento Petri cessabo, sed
insuper media applicabo, quibus integrè salutem recipere: si
destruas anulum, tacite consentis dæmoni pacto, & vis ab eo
salutem integram recipere. Ergo consecutio illius sanitatis est,
per medium supersticiosum. Deinde si liceret signa destruere,
quibus dæmon promittit à nocumento desistere, & in super sa-
lutem integram concedere, liceret vtique medijs alijs postivis
vti, si ipse dæmon promitteret non cessaturum à nocumento,
quousque illa apponeretur. At hoc non videtur dicendum; quia
iam inde conuincens te vti medijs à dæmone datis ad effectus
ab illo obtinendos. Quod autè eff. 8. quem præcedis obrinere
re priuatius sitan postivus, non videtur à superstitione excusa-
re. Non enim à superstitione excusatus esset, si dæmon pro-
mittente vtenti aliquo signo etiam bono nunquam tenatoro,
tu vt hanc securitatem obrineres, signo illo fueris vsus. Talem
confirmatur exemplo sancti Hilarionis, qui (vt refert Hero-
nym. in eius vita) noluit inquirere, nec remouere signa, quibus
dæmon affirmabat se esse ligatum, ne aut solitis incantationi-
bus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermone eius accõm-
dasse finem. Ergo obligare dæmonem exire remouendo signa,
si que

lib. 6. *disquisit. magi. c. 2. sect. 1. q. 2.* Lessius lib. 2. c. 44. *sub. 6. n. 46.* Sanchez lib. 2. in *decal. c. 41. n. 7.* Bonac. *disp. 3. de primo decal. precepto q. 5. p. 5. num. 8.* Idem est, si petas ab alio maleficio dissolutionem maleficii, qui tamen ignarus est maleficii, & loci ubi positus est; quia tacite petis, ut maleficio fiat, cum alia via praeferre non possis illum scire, quomodo maleficio sit tollendum. Sanch. Lessius, Suar. & Delrio supra.

3. Difficultas autem est; an cum maleficio scit media licita, quibus maleficio dissolvatur, credis tamen illis vsurum non esse, sed potius alius iniquis, possis ab illo dissolutionem maleficii petere; Negat Caiet. in suis opusculis t. 2. *tract. 12. de maleficijs q. unica in fine corp.* Mouetur, quia peccato altius cooperaris, eo quod petas dissolutionem, quae in his circumstantiis nequaquam licita erit. Item petis dissolutionem non a quocunque faciendam, sed faciendam a Mago. At tibi constat hanc futuram esse peccaminosam. Ergo petis dissolutionem peccaminosam. Ergo peccas.

4. In hac primo certum est, si probabiliter credas Magum medijs licitis dissoluitur maleficio tunc te posse ab illo absolute petere, quia & rem licitam petis, & nullo periculo peccandi Magum exponis, sed potius ad bonam actionem incitas. Idem dico, si dubius sis, an medio licito dissoluitur sit, an illicito; quia in tali dubio praeferre debes medio bono vsurum, cum peccatum praesumi non debeat: Sic Suar. lib. 2. *de superst. cap. 19. num. 9.* Sanch. lib. 2. in *decal. c. 41. n. 12.* Quod si certus moraliter sis medijs licitis maleficio dissoluitur, tamen licitis possis; quia vtraque media licita, & illicita optime noveris, credo multo probabilius, tibi licere absolute dissolutionem maleficii postulare: sic plures referens Sanch. lib. 7. *de matr. disp. 95. n. 11. & lib. 2. in decal. c. 41. n. 13.* Lessius lib. 2. *de iustit. cap. 44. sub. 6. n. 46.* Suar. t. 1. *de relig. lib. 2. de superst. cap. 18. n. 9.* Neque dissentit Martin. Delrio lib. 6. *disquisit. mag. c. 2. sect. 1. q. 2. dicto 4.* ut recte aduertit Suar. supra solum enim loquitur in casu quo speratur Magus per maleficio dissolutionem, quia ignorat media licita, quibus dissolutionem peti posse: in quo casu iam diximus nequaquam dissolutionem peti posse. At quando scit Magus media licita; tamen illis vsurum non sit, optime potest ab illo peti maleficii dissolutionem. Ratio est; quia postulas rem indifferentem seu de te bonam, nepe dissolutionem maleficii. Quod autem maleficus eam vitiet iniquis medijs vtens, non tibi imputandum est, quia tu non petebas vitiosam dissolutionem, sed dissolutionem, quam maleficus abique vilo vicio concedere poterat. Quod optime confirmatur exemplo petentis mutuum ab vsurario; quia scis non concessurum sine vsuris; & petentis iuramentum ab infideli, quem scis per falsos Deos iuraturum in quibus ferre omnes contentant licitam esse petitionem; quia quod petis licitum est, & licite fieri potest, tamen non licite concedatur. Sed idem profectus est in presenti casu; petis enim dissolutionem, quae licite fieri potest, tamen alius inique faciat, cuius peccatum non tibi tribuendum est, cum iustam habueris causam petendi.

5. Et ex his soluitur contraria ratio. Fateor te non petere dissolutionem maleficii vagè sumptum, & neque etiam petere dissolutionem, quam Magus facturus est sed petere dissolutionem, quam ipse Magus facere potest: cum autem ipse Magus non solum illicitam dissolutionem maleficii, sed licitam facere possit: efficitur sane, te petere non magis illicitam, quam licitam, imò potius censeri debes te licitam petere. Neque obinde censeri eius iniquam actionem approbare, sed solum permittere ob vigentem tuam necessitatem, sicuti permittis vsurarium exactionem ob necessitatem mutui. Aduerto tamen in exactione vsurarium ratio praesumi posse approbationem, cum soluenti damnosa sit, id est: ob scandalum ex parte acceptantis mutuum sub vsuris ratò, vel nunquam adeat. At in dissolutione maleficii per aliud maleficio, cum nullum damnum petenti adveniat, raro ad scandalum excusabitur, nisi modum petitionis, & causam iustam petendi integrè manifestet: sic Sanch. lib. 2. c. 41. n. 14. Suar. t. 2. *de relig. lib. 3. de iuram. c. 13. num. 11.*

6. Duo tamen haec in re aduertit Suar. t. 1. *de relig. lib. 2. de superst. cap. 18. in fine.* Sanch. lib. 6. *de matrim. disp. 95. n. 12. in fine.* & lib. 2. in *decal. c. 41. n. 15.* & 16. Primum est, ut cesset ex parte petentis omnis cooperatio magicæ superstitionis, quia hanc esse iustitiae malam clarum est. Quapropter si Magus velit tibi, tuisque animalibus mederi applicando illis aliquas medicinas, vanas & tu adis, nequaquam id permittere potes, quia non est tibi permissio magicæ superstitionis, sed vera illius cooperatio; eo quod Magus tibi, tuisque rebus in tua praesentia absque tuo consensu nullas potest medicinas applicare. Vnde si consentias, consentis es tui opera Magi in tua curatione: consentit Lessius lib. 2. *de iustit. c. 34. in fine.* Secundum, quod aduertunt, est, te obligatum esse petere dissolutionem maleficii a maleficio modo licito, & ad illum expressè excitare, si speres obtinendum: quia lege charitatis teneris, quando commode potes proximi peccatum vitare. Neque vllus est qui possit in hac parte dissentire.

7. Sed inquires: an à diabolo possis petere, vel mandate, *Ferd. de Castro Sum. Mor. Paris 111.*

ut maleficio dissolvatur, vel à nocentio cesset? De petitione clara est resolutio, te nullo modo posse, quia petitio est signum submissionis, & indigentiae in petente, & superioritatis, & potestatis in eo ad quem petitio deferretur. At hominem Christi sanguine redemptum te demoni submittere, & potestati eius auxilio, & ope indigere, illamque ut potentem ad subueniendum recognoscere, est gravissima divina maiestatis iniuria: sic Mart. Delrio lib. 6. *disquisit. mag. c. 2. sect. 1. q. 2. dicto 4.* Suar. lib. 2. *de superst. c. 18. num. 5.* & 8. Sanch. lib. 7. *de matr. disp. 95. n. vlt. & lib. 2. in decal. c. 41. n. 17.*

8. De precepto maior est dubitatio; eo quod praecipiens se quasi superiorem recognoscit, & quodammodo cogit eum cui preceptum imponit. At cogere demonem, ut contra eius voluntatem maleficio dissolvatur, & a nocendo cesset, molestum illi est, & consequenter inhonorarium. Ergo licet Carterum omnino tenendum est tale imperium (seclusa divina virtute, seu in nomine Christi, & Ecclesiae per exorcismos) vanum esse, & superstitiosum; quia demon homini mortali non subditur, neque ab illo cogi potest, nisi in virtute alicuius pacti cum ipso, vel cum demone superiore factoque proinde qui tali impetio vitatur, innuit vel cum demone imperato, vel cum alio pactum fecisse. Ergo tali precepto demoni cesset deferretur: sic Victor. relect. *de Magia n. 20.* Suar. lib. 2. *de superst. c. 18. n. 8.* Sanch. *locis citatis.* Bene tamen poteris demoni indagari illamque obviare, & temere dicendo: Ve quid male facis, cessa malefacere, vincula iniquitatis dissolve. Non enim haec verba semper preceptiva sunt sed obiurgativa, sicuti dicis cani molesto: ab hinc Sanch. Suar. & Less. in *notis edit. lib. 2. c. 44. n. 45.*

PUNCTUM XIII.

Quae sint poenae diuinatoribus, sortilegijs, & maleficijs impositae, & quae illorum obligatio.

SUMMARIUM.

1. Nulla poena praeter excommunicationem his superstitionibus hominibus est imposita.
2. Expenditur an excommunicatione ipso iure afficiantur & videtur probabilitate non incurri, si ab haeresi separantur.
3. Poenae ferendae expenduntur, & praecipue poena suspensionis haeresis.
4. Praeter suspensionem si clericus est, ab officio suspenditur, & in monasterium detrahatur, imò à beneficio suspendi potest.
5. Si laicus est, varijs afficitur.
6. Quis sit iudex huius criminis?
7. Expenditur modus procedendi in iudicio huius criminis.
8. Declaratur obligatio, quam habet maleficus commensusus.

2. **A**liae sunt poenae ipso iure latae, aliae ferendae per iudices. De vtroque breviter dicendum est, latius de prioribus, quia forum conscientiae respiciunt. Poenae ipso iure latae possunt esse censurae; & quae ad censuras reducuntur, nempe irregularitas, & inhabilitas. De his ergo certa regula est, nullam esse his maleficijs impositam, nisi forte excommunicationem: sic Sanch. lib. 2. in *decal. c. 38. n. 30.* Suar. lib. 2. *de superst. c. 19. n. 3.* & supponunt omnes referendū, quia solum de excommunicatione dubitant, an hi diuinatores, Magi, & malefici afficiantur? Affici affirmant Tabiena verb. *Excommunicatio 1. casu 4.* Martin. Delrio lib. 4. *disquisit. mag. c. 2. q. 7. sect. 4.* Probat primo, ex *cap. aliquanti 26. q. 5.* ubi de teudate auguriis dicitur ab Ecclesia haberi extraneus. Sed est infirma probatio, cum facile explicari possit post sententiam. Secundo probant ex *c. si quis Episcopus, eadem causa. c. q. vbi dicitur:* Si quis Episcopus, aut Presbyter, sine Diacono, vel quilibet ex ordine Clericorum magos, aut aruspices, aut incantatores, aut ariolos, aut certe augures, vel sortilegos, vel qui profectur autem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suae suspensus monasterij curam suscipiat, ibique poenitentiae peccatae deditus scelus admittum sacrilegij soluat. At in hoc textu de suspensione, seu depositione est sermo, non de excommunicatione, neque est ipso iure lata, sed ferenda, ut constat ex illis verbis, si deprehensus fuerit, suspensus monasterij curam suscipiat, id est suspendatur, & monasterij curam suscipiat. Tertio probant ex *c. si quis Ariolos, eadem causa. c. q. ibi:* Si quis ariolos, aruspices, vel incantatores observaverit, aut phylacterijs usus fuerit, anathema sit: & c. *sortes* sub anathematis interdicto prohibemus. At haec verba non cogunt nos affirmare excommunicationem: esse ipso iure latam. Tum quia indifferentia sunt, ut tempus futurum, vel praesens significant, & in casu dubio pro minori parte est interpretatio facienda: colligiturque ex

c. si quis ex clericis de vita. c. honest. clericor. & c. si quis, 301. dist. & utroque loco glossa, ubi sildem verbis non excommunicatio lata, sed ferenda imponitur facitque hunc sensum; anathema sit, id est anathemate feriatur, & licet in decretis pertinentibus ad fidem, verba illa, anathema sit, indicent hæreticum esse, seu ab Ecclesia separatam, at in aliis id non indicat, sed separationem faciendam denotant. Tum quia commune est decreta dubia nouiora ex antiquis explicati, vt bene probauit Thom. Sanch. lib. 2. de matrim. dist. 24. n. 6. Sed in decretis prioribus semper pro hoc delicto est sententia ferenda, & non ipso iure lata, vt constat ex decretis allegatis, & aliis quæ referuntur illa causa, c. 9. Tum quia hæc verba non tam excommunicationem, quam detestationem, & execrationem proprie denotant, iuxta illud 1. Cor. 12. Nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Iesus, id est, nemo IESVM execratur, c. 16. Et qui non amat dominum nostrum IESVM Christum sit anathema, id est sit execrabilis, & detestabilis. Ergo ex supradictis rebus non conuincitur ipso iure excommunicatio: Tandem solet probari ex Extrauag. Ioan. XXII. quæ incipit: Super illius, quam ad verbum refert Eymeric. direct. inquisit. 2. p. q. 44. & ibi Pegna com. 68. In qua fertur ipso iure excommunicatio solum aduersus invocantes demones illum alligantes in re aliqua pactum inuentes, aut aliquo modo adorantes, si aliquid horum scienter facere præsumpserint. Verum hæc constitutio inter extrauag. illius Pontificis non habetur, neque in decreto, neque in bullatio Romano edito anno 1386. Quapropter non videtur recepta, ita vt vim obligandi habeat. Cum ergo certum sit, nullam censuram incurri, nisi in casibus à iure expressis, neque pœnas imponendas esse in casu dubio: efficitur sanè nullam censuram ipso iure his maleficis esse impostam. Adde est tempore Greg. II. relati in cap. si quis Ariolos ob frequentiam arolandi fuerit excommunicatio ipso iure imposta, conuentione tamen abrogata iam est; & ita tenet Sanch. lib. 2. in decal. c. 38. n. 91. Suar. t. 1. de Relig. lib. 2. de superst. c. 19. n. 5. c. 6. Lessius lib. 2. de iust. c. 43. dub. 5. n. 29. Azor. tom. 1. instit. moral. lib. 9. c. 26. q. 3. Bonac. dist. 3. de primo decal. præcepto q. 5. p. 3. n. 12. Verum esto excommunicatio ipso iure non incurrat ob hoc delictum, si separatum ab hæresi sit, tamen quia sæpè hæresis illi adiungitur, ob hæresim manentem ipso iure excommunicatur.

3. Pœnæ ferendæ iis diuinatoribus, Magis, & maleficis sunt plures tam iure canonico, quam ciuili. Aliquando enim crimen committunt hæresi coniunctum aliquando non, vt de se constat, & colligitur ex cap. accusatus; S. sanè de Hæreticis in 6. Si cum hæresi coniungatur, vel illius suspicio sit pro qualitate suspitionis, & atrocitate criminis purgatio, & pœnitentia imponenda est, iuxta ea quæ diximus tractat. de fide, ubi de hæresi suspectis. Quod si roges, quando hanc hæresis suspitionem maleficis contrahat? Respondeo hæresis suspitionem manifestè maleficum contrahere, si expressè cum demone pactum fuerit, vel ab illo petat, quæ à solo Deo fieri, & cognosci possunt. Item si illum adoratur, eique cultum exhibet, præter fundit, quia denotat illum nõ credere esse miserum, Item si sacramenta, seu sacramentalia, & quilibet alias res sacras misceat in maleficij vsu, quia significat res sacras virtutem habere ad vsu execrabilem, & generaliter omnia illa crimina, quæ natura sua præferunt aliquid, quod est hæresis manifesta, sapient hæresim manifestè vt baptizare imagines, significat enim capaces esse baptismi, rebaptizare puerum; quia denotat non esse vnum baptismum, genua flectere idolo, quia denotat dignum esse adoratione, & his similia: sic Simanc. de Catholic. instit. 2. 30. n. 15. c. 11. c. 62. n. 2. c. 3. c. 11. c. 63. n. 29. c. 34. Azor. t. 1. instit. lib. 9. c. 26. q. 4. Julius Clarus lib. 5. verbo hæresis n. 24. c. 25. optimè Eymeric. 2. p. direct. q. 42. c. 43. & ibi Pegna com. 67. c. 68. Extra hoc casus affirmat Pegna com. 67. & Suar. lib. 2. de superst. c. 19. n. 10. suspitionem hæresis cessare. Vnde si consulas demonem absque illius cultu, & adoratione in iis quæ ipse secundum suas proprias vires facere potest, præcipue si non ex professo, & quasi ex officio fiat, à suspitione manifesta hæresis liberatis, Suar. loco allegato. Pegna com. 69. vers. sed hoc cum distinctione recipit. Farinac. pluribus relatis q. 181. n. 76. Item vocare demonem, vt turpem amorem in aliquo excitet absque submissione, adoratione, & cultu non videtur hæresim sapere manifestè, quia non est effectus excedens eius naturales vires: sic aliis relatis Pegna dicto comm. 68. vers. si vero c. vers. reuertis casus, optimè probat inuocationem præcelsam demonis non inducere hæresis manifestam suspitionem, si se moueat omnis cogitatio subiciendi se demonibus, omnique exterior cultus, & reuerentia, tamen contrarium probabilitate non caret, vt defendit Azor. t. 1. instit. moral. lib. 9. c. 26. q. 4. & pro vtraque videri potest Farinac. de hæresi q. 181. n. 73. c. seqq.

4. Quod si suspitionem hæresis seculas ab hoc delicto, ipsam ratione sua maleficæ variè puniunt tam iure canonico, tum ciuili, si clericus est, suspenditur ab officio, & in monasterium detraditur, iuxta Text. in c. si quis Episcopum 25. q. 1. imo priuari potest beneficio aliisque pœnis affici, iuxta Text.

in c. illud. 22. q. 2. c. in eademoneant. 26. q. 7. Debet ergo index considerare qualitatem, & quantitatem delicti secundum ea pœnas imponere, & tempus earum prorogare, vel dimouere, iuxta Text. in c. Tna de pœnis, & c. pœnitentibus & c. pœnitentibus 26. q. 7. sic Panorm. in cap. 2. sortilegus, & cap. ad moneant. 26. q. 7. quem sequitur Bernard. Diaz præf. c. 207. & ibi Salzedo, Suar. lib. 2. de superst. c. 19. n. 12. Azor. tom. 1. instit. moral. lib. 9. c. 26. q. 3. Paul. Grilland. tract. de sortileg. q. 11. Farinac. de hæresi q. 181. n. 51. & 52. ubi plures doctores refert. Neque audiendus est Anton. de Butrio. cap. asf. clerici, de Indictis, qui ob hoc delictum exstimat clericum esse degradandum, & curiæ seculari tradendum, & mouere ex Textu in cap. ad moneant. 26. q. 7. qui textus quoad hæc verba verba, si quis hæc exercuerit, clericus degradetur, laicus anathematizetur: non legitur in August. neque in Concilio Turon. III. c. 42. neque in capitularibus, sed solum apud Burchardum & Iuonem, vt notauit glossa noua, ibi. Adde verbum degradetur optimè intelligi posse de degradatione verbali, seu depositione: & ita cum textus intelligit Panorm. Suar. Bernard. Diaz, & alij supra.

5. Verum si laicus est, variis pœnis afficitur, vt constat ex variis textibus. 26. quæstio 5. tum excommunicatione, tum ex illo, tum carcere, tum verberibus: consuetudo tamen iam obtrinit, vt committens hoc delictum docatur per vias publicas, cum mitra, melleque vinctus & plumis circumcinctus, vel circa Ecclesiam, vel domum Episcopi collocetur, vt ab omnibus illudatur: sic relati Abbate in capite primo, de Sortileg. docent. Farinac. Salzedo, & Suarez supra, & probat textu in cap. Episcopi 26. q. 5. ibi, & si aliquem vitium, aut mulierem huiusmodi clericis pœtoribus inueniant turpiter dehonestatum, de parochiis suis deiciant, & leg. 4. riuolo 31. p. septimo, ad finem, ibi: ò le ponen en deshonra en la picota, ò le desnuda haziendo estar al sol mandado de miel, porque le coman las moscas alguna hora de dia. Pena autem mortis, & cremationis, quæ iure ciuili iis delinquentibus statuta erat. Leg. Nemo, leg. Nullus l. multi. Cod. de Malefic. recepta non est, vt testatur Farinac. supra. Erripe est simul cum illo debito alia gratia delicta, vt homicidij, venerationis domus, segetum, & cetera animalium, & a familia in damnum tertij committantur. Quia tunc debent sic puniri, & merito.

6. Quis autem sit huius delicti index, seu ad quem forum pertineat? Dissingendum est, si delictum sapit hæresim manifestam, ad inquisitores priuatiue pertinet, iuxta Textum in cap. accusatus, de Hæreticis in 6. ibi nisi hæresim saperent manifestè, & tradit Farinac. de hæresi, quæst. 181. numero 101. in fine. Quod si dubium est, an sapiant hæresim manifestè, abstinere debent inquisitores ab illius cognitione, vt bene notauit Glossa, ibi verbo manifestè, & adducit textum similem in c. 1. de censibus, eodem lib. c. cap. 1. de Pœnit. in 6. confertur Ioan. Rojas singul. facti 110. Martin. Delrio lib. 3. magic. sect. 2. Farinac. de hæresi, quæst. 181. num. 91. Ad dantque Martin. Delrio, & Farinac. vix vquam incidere casum, in quo inquisitores procedere nequeant; quia fere semper aliquid hæreticum credunt, aut hæresim sapiens committunt. Adde, si inquisitores experitur cognoscere, quia delictum indicat est hæresim sapere manifestè, & postea suboritur dubium, an manifestè sapiat hæresim, postea quod hæresim sapit, poterunt de hac qualitate manifestè ipsi cognoscere, & le iudices pronuntiare: sic Pegna 2. p. direct. q. 42. com. 67. infra, cum Panorm. in cap. 1. num. 1. de Sortileg. Bernard. Lomen. in lucerna, verbo inquisit. §. 19. Squallent. de fide castel. cap. 56. Carret. tract. de hæreticis, num. 42. Et generaliter de huiusmodi criminis maleficij possunt cognoscere inquisitores ex constitutione Innocent. V III. edita anno 1484. incipiente summis desiderantibus affectibus, c. ex constitutione Adrian. IV. edita 1523. & alia Alexand. VI. incipiente, cum acceptimus, quas refert Pegna post. direct. inquisit. & testatur aliis relatis Farinac. dicta quæst. 181. num. 101. Item ex constitutione Sixti V. contra Astrologos iudicarios inquisitoribus restatur Farinac. subiciat ariem superstitionis diuini proficentes, adfidentes, exercecentes, aut quomodolibet se ingerentes, etiam si in plerisque his casibus antea non procederent, nec procedere valeret. At si delictum suspitione hæresis caret, si delinquens clericus sit, à suo iudice Ecclesiastico puniri debet: si autem laicus fue vit, siue femina à iudice seculari, vel Ecclesiastico ad prauentionem? quia est delictum mixti fori: sic Abbas in cap. 1. de Sortileg. c. 3. c. 4. Julius Clarus lib. 5. verbo hæresis, num. 25. Castro lib. 1. de iust. hæretic. punit. c. 16. Suar. cap. 19. num. 11. fine. Valent. 2. 2. dist. 6. quæst. 15. part. 4. statim in princ. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. n. 92.

7. Modum vero procedendi in hoc delicto optimè tradit Petr. Binsfeld. de confess. malefic. c. sagar. 2. p. Malleus malefic. 2. c. 3. p. Martin. Delrio lib. 5. per totum aliquis malefic. Gregor. de Valen. 2. 2. dist. 6. quæst. 13. punit. 4. Et ex illis sic breuiter accipe. Vt index aduersus aliquem de maleficis specialium inquisitionem instituat, debet præcedere infamia delicti

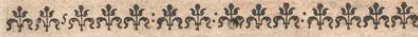
orta ex vitiis probis, & fide dignis, iuxta Textum in cap. inquisitionis, de Accusationib. vel semiplena illius probatio, quæ conlurgit ex testimonio vnius testis omni exceptione maioris, aut talibus iudiciis roborato, vt æquiualeat tali testimonio, vel adesse debent iudicia ita vrgentia, & plene probata, vt merito eis fides adhiberi possit, qualia sunt, si apud maleficium reperiantur membra humana, hostiæ, aliæque res sacræ profanis mixtæ, imagines cereæ acubus transfixæ, chirographum propria manu scriptum, quo se dæmoni tradit, vel sigillum aliquod huius pestiferæ feruituris, vel si se vinxerit, aut animalia necauerit medijs de se vanis, & inefficacibus, si minatus fuerit alicui malum, & postea inuenitur fascinatione infectus, ac denique si proprio ore extra iudicium te magum professus fuit. Hæc enim omnia iudicia sunt vrgentia huius diabolice artis: Insuperque debet iudex fundamentum huius inquisitionis specialis manifestare malefico, cum illum ad dicendam veritatem cogit; alias non censetur obligatus respondere, quia ei non constat de legitima interrogatione: & facit cap. qualiter, & quando, de Accusat. sic Caietan. 2. 2. quæst. 69. art. 2. Nauarr. in man. cap. 18. num. 57. Valen. Martin. Delrio, Petrus Binsfeld. & alij supra. Id ipsum, quod sufficit, vt reus interrogetur, credo sufficere, vt testes de illo examinentur. Nam esto in cap. inquisitionis, cap. qualiter, & quando, el. 2. cap. cum oporteat, de Accusationib. infamia publica requiritur ad hanc specialem inquisitionem per testes; eo ipso quod denunciatio iudicæ facta est in iudicio, vel vrgentia iudicia probata sunt, laborat reus infamia publica, & ita obtinuit vltus, quod facta denunciatione capi possit informatio.

Supradicta semiplena probatio ex fama, vel denunciatione, vel iudicijs sufficit, vt reus mittatur in carcerem. Vt autem torqueatur, debet hæc semiplena probatio alijs adminiculis adiuuari, iuxta ea quæ diximus de Hæretico. Nunquam tamen sola testificatio vnius malefici absque alijs iudicijs sufficiens est ad capturam, & multo minus ad torquendum denunciatum, etiamsi hæc testificatio fuerit in mortis articulo. Poterit autem iudex ex vi illius denunciationis metu tormentorum firmate inuestigare alia medijs sic ex Petro Binsfeld. tract. de confess. maleficor. 2. p. in princip. conclus. 3. & 4. notat Valen. dicto p. 4. §. 2. & 4. At si duo vel tres malefici te denunciant, sufficit, vt ex vi testimonij illorum interrogeris, & torquearis; quia illa est pluraquam semiplena probatio: sic dicit doctores.

Nominia testium, & denunciatoris regulariter non sunt manifestanda reis, neque illorum aduocatis ob periculum, si cur in causis fidei. Quando autem hoc periculum cessat, & causa non agitur in tribunali inquisitionis manifestanda sunt, vt ei integre concedatur defensio. Reliqua quæ hic desiderari possunt de defensione reorum, de sententia, & penitentia implenda peti debent ex his quæ de hæresi dicta sunt: quia hoc crimen illi satis est affine.

8. Restat, vt obligationem, quam habet maleficus, qui ad Deum conuertendus est, declaremus. Et primò supponere debet tanquam de fide certum ob grauissima crimina commissa, & fidem dæmoni datam non esse exclusam à diuina misericordia, si ex toto corde antea vitæ penituerit. Et licet diabolo tradiderit chirographum suo sanguine ob signatum, quo se in seruum perpetuo dicauerit, in causa non est, quo minus à tam nefaria seruitute per penitentiam exire possit. tamen si ei non reddat chirographum concessum, vt bene notarunt Sanch. lib. 2. in decalog. cap. 40. n. 53. Suar. tom. 1. de Religione, lib. 2. de superstit. cap. 17. n. 4. Bonac. disp. 3. de primo decalog. precepto. g. 5. n. 11. Quod si chirographum factum, vel eius exemplar in sua fuerit potestate, debet omnino illud distrumpere, & cremare. Et idem est de quolibet alio signo huius diabolice artis, tum ob periculum, ne redeat ad pristinam cum dæmone amicitiam, tum ne alijs scandalo sit fortè videatur. Quæ rationes præponderant humilitatis fructui, quem ex recordatione præteritæ impietatis colligere poterat talia signa retinendo: sic Suar. Sanch. Bonac. supra. Deinde tenentur libros omnes, & scripta huius diabolice artis inquisitionibus, seu ordinarijs tradere vel concremare: alij incurrunt penas impositas contra tenentes, seu legentes libros prohibitos, vt constat ex Indice librorum prohibitorum, & ex motu proprio Sixti vbi hi libri prohibentur, & notauit Suar. lib. 2. de superstit. cap. 19. in fine, Sanch. lib. 2. in decalog. cap. 38. n. 83. Quoad pretium receptum pro vltu, & exercitio huius impie artis aliqui existimant semper restituendum esse: quia est malè acquisitum, sed præcipue quando effectus, ob quem datum fuit, non obtinetur: quia tunc videtur cessare voluntas concedentis. Cæterum si maleficus conscius suæ artis media appouit, quæ sibi visa fuerunt sufficientia ad effectus consecutionem non tenetur pretium sibi datum restituere in conscientia, nisi condemnentur: quia pretium non fuit datum sub conditione, vt effectus obtineretur, sed sub conditione, vt ipse maleficus media secundum regulas suæ artis ad effectum apponeret, sicuti pretium, quod medico datur, non est sub conditione, vt infirmo de facto concedat salutem, sed vt procuret illi concedere. Ne Ferr. de Castro Sum. Mor. Paris 111.

que obstat malè recipere pretium; quia esto male recipiat, non tamen iniuste, sicuti meretrici turpiter recipit, at non iniuste: imò neque turpiter retinet copula iam transacta. Verum si maleficus ignarus fuit arte magiæ, aut ex malicia media ad effectus consecutionem noluit apponere, sine dubio obligatus erit consulenti reddere pretium; quia deceptus est, si quidem illi non est concessum id ob cuius rationem reddi potest; quia ob turpitudinem commissam videtur priuatus iure recuperandi: sic Sanch. lib. 2. in decalog. cap. 38. num. 96.



DISPVATIO II.

De Tentatione Dei, Blasphemia, & Sacrilegio.

DX proemio huius Tractatus constat hæc vitia esse religioni opposita per defectum: Deficiunt namque à vera religione, vt insequentibus videbimus.

PUNCTVM I.

Quid sit tentatio Dei? quibus modis contingat? & quale peccatum?

SVMMARIVM.

- 1 Præmittitur duplicem esse tentationem.
- 2 Definitur probationis tentatio.
- 3 Si miraculoso effectu velis, vt Deus suam voluntatem, & beneplacitum manifestet de aliquo futuro euentu, esto aliqui affirmant non esse tentationem propriè, affirmandum est tentationem esse.
- 4 Probatio per media indebita alicuius diuina perfectionis mala est, & religioni opposita.
- 5 An perere à Deo, vt suam omnipotentiam, vel scientiam medijs indebitis, alteri manifestet, sit tentatio? Proponitur dubitandi ratio, & resoluitur esse tentationem.
- 6 Duplex est tentatio alia cum infidelitate coniuncta, alia absque infidelitate. Alia formalis, alia virtualis.
- 7 Tentatio expressa à virtuali differt specie.
- 8 Aliqui putant tentationem interpretari uiam Dei esse posse peccatum veniale ex leuitate materia.
- 9 Probabilius est oppositum.
- 10 Probatio ferri candentis, & aqua seruentis in veritate testimonium prohibita est.
- 11 Satisfit obiectionibus.
- 12 Nemini est licitum absque speciali reuelatione offerre miraculum in testimonium veritatis.
- 13 Qua ratione se offerre martyri temerariè sit tentatio Dei.
- 14 Item quomodo dicatur Dei tentator, qui absque ulla preparatione ad orandum accedit.
- 15 Idem est de eo qui nulla preparatione, vt studio officij, predicatoris assumit.

Dupliciter quis tentari potest vel probatione, vel inductione. Probatione tentatur, si aliqua eius perfectio examini subicitur Inductione, si ad aliquod malum agendum inducatur. Hoc secundo modo raro Deus tentari potest; quia nullus est ita insipiens, vt ignoret illam immensam bonitatem omni malicia incapacem esse. Primo tamen modo sæpe tentari solet: quia eius perfectiones non satis hominibus notæ sunt. De hac ergo tentatione, quæ est probationis, seu experimenti tractant doctores omnes cum D. Thom. 2. 2. q. 97. art. 1. & segg. & hæc est, quæ absolute tentatio Dei vocatur.

2. Communiter à doctoribus supra definitur, vt sit quedam probatio, seu experientia alicuius diuina perfectionis, nempe scientiæ, potentia, bonitatis, & similibus medijs inordinatis. Dixi medijs inordinatis; quia si medijs ordinatis à diuina prouidentia probare velis eius scientiam, & potentiam absque vlla dubitatione, quod illarum perfectiones in Deo adsint, nullum peccatum committis, sicuti nullum commisit Abraham, cum à Deo petiuit signum Genes. 15. ex quo cognosceret ipsum esse, qui tum alloqueretur, neque Gedeon. Iudic. 16. cum signo velleris expostulauit, neque Elias 3. Reg. 18. cum medio igne voluit probare suum Deum omnibus Idolis esse præferendum quem plures sancti fuerunt sequuti, quia omnes hæc probationes ex speciali Spiritus Sancti instinctu procedebant. Et licet media assumpta viderentur extraordinaria, at quia à diuina prouidentia erant tunc præordinata: ea de causa qui illa expostulabat, non tentabat Deum: sed eius voluntati se conformabat. Quocirca vt quis intelligatur tenta-